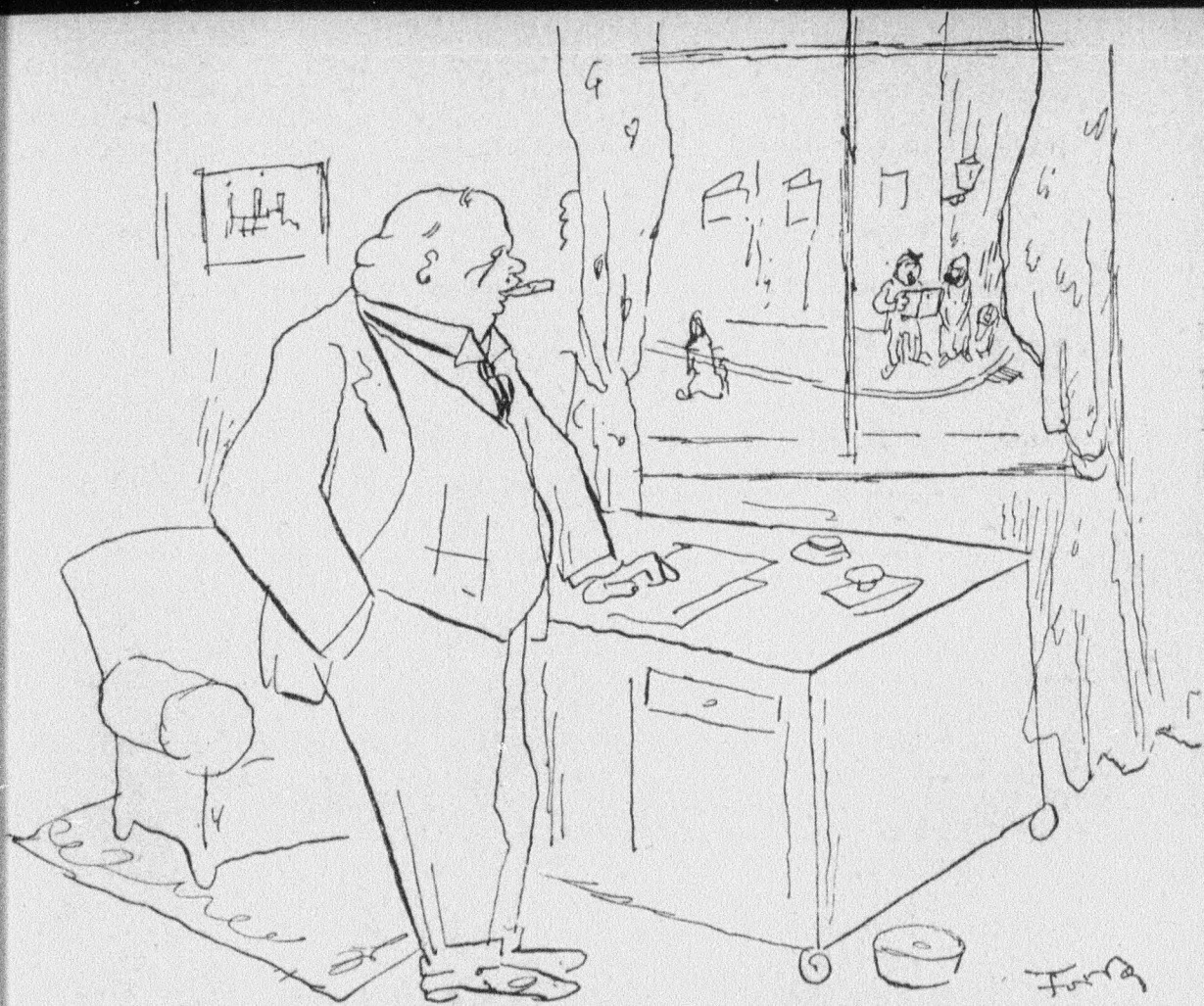

munka

a 22-ik szám tartalomjegyzéke: nyilatkozat ● világpolitika (vajda Imre) ● kína útja I. (halasi a. kisváros (balázs zoltán) ● a születések szabályozása (kassák lajos) ● huszóvesek korosztálya (száraz ferenc) ● a munka iskolája (falus ervin) ● válasz néhány levélre (kassák lajos) ● a munka fotókiállítása (gró lajos) ● a munka előadó útja (n. j.) ● rajzok forrásai

1932 febr.-márc.

22 szám

IV évfolyam

A MUNKA NEM PÁRTLAP

A Népszava, 1932. febr. 7-i számában Országos Ifjumunkás Bizottság aláírással „A „munka“ nem pártlap“ címen nyilatkozat jelent meg.

Anélkül, hogy a ravaszul megfogalmazott s a munkások tájékoztatatlanságára számító közleménnyel polemizálni akarnánk, az ügyre vonatkozó megjegyzéseinket a következőkben összegezzük:

1. a *Munka* sohasem állította magáról, hogy pártlap — ellenkezőleg, minden adódó alkalommal kihangsúlyozta hogy: *független marxista kritikai orgánus*.

2. a *Munka* célja, hogy tudományos megállapításokkal és agitativ lendülettel a munkásság osztálytudatosítását szolgálja s a szocializmus útjának és céljának kitisztázását elősegítse. Ennek a munkafeladatnak elvégzését úgy a jobboldali „reálpolitika“, mint az ultraradikális demagógia intrikái, gánccskodásai és denúciálásai ellenére is vállaljuk és fenntartás nélkül folytatjuk.

Érezzük és tudjuk, hogy elvi meggyőződésünk és mozgalmi aktivitásunk állandó „jobb“ és „baloldali“ támadásoknak van kitéve, de ezek az oktalán támadások nemcsak, hogy nem gyöngitenek, hanem napról-napra tudatosabbakká és szívósabbakká keményítenek. S annak a tudata is megerősít bennünket, hogy ellenségeink, éppen mozgalmi tapasztalatból, egyre inkább rákényszerülnek arra, hogy munkálkodásunk eredményeit kisajátítsák s ha rosszul is, módszereinket lemásolják.

Nem ejt tehát kétségbe bennünket, hogy mindezért egyesek el akarnak „meríteni“. Ismerjük támadóinkat és nem ijedünk meg üvöltözéseiktől.

És igaz, hogy nem vagyunk pártlap, de az is igaz, hogy marxista szocialisták vagyunk s ennyi elég a magunk igazolására elvtársaink és olvasóink előtt.

a **Munka szerkesztősége**

Falus Ervin, Gró Lajos, Kassák Lajos, Nádass Endre, Nádass József.

VILÁGPOLITIKA

LESZERELÉSI KONFERENCIA

Ime összeültek Genfben a diplomácia sztárjai. Lefegyverkezési konferenciára sereglettek össze a világ minden tájáról. A békeszerződések megkötése óta — kerek tizenhárom éve — ígérik a különböző kormányok a háborúra készülő fegyverkezések korlátozását; — és ha egy pillantást vetünk a kapitalista államok hadiköltségvetésére, azonnal látjuk, hogy mennyi ezekben az ígéretekben az őszinteség és jóakarát. Évről évre nő a milliárdok száma, pedig — amint jól tudjuk — nem is kell minden fegyverkezési költséget pont a hadügyi költségvetésben kimutatni. A nagy konferencia tehát mégis összeült és 60 nemzet küldöttei előreláthatólag hónapokig fognak azon vitatkozni, hogy hogyan lehet az ugynevezett „közös célt“ a legkényelmesebben elérni. A laikus azt hinné, hogy mi sem könnyebb! El kell pusztítani az ágyukat, tankokat, bombavető repülőgépeket, páncéloshajókat, gyilkos gázokat és a haditechnika egyéb csodáit, azután meg be kell szüntetni az ilyen veszélyes szerszámok gyártását. Tévedés! A leszerelési konferenciának a legkevésbé sem az a célja, hogy a hadieszközöket elpusztítsa. Legföljebb a fegyverkezés bizonyos *racionalizálásáról* lehet szó. Viszont el akarja hitetni a tömegekkel, hogy az egész leszerelés csak *technikai* kérdés, mert hiszen elvben teljes az egyetértés. Ezt a célt szolgálják a francia, angol, olasz és egyéb miniszterek hangzatos „követeléseit“, amelyekben — egymást tullicitálva — különböző *fegyvernemek* eltiltásáért szállnak sikra. (Természetesen minden állam

azt a fegyvernemet akarja eltüntetni, amelyben ő gyengébb, viszont a rá nézve legveszélyesebb államok erősek.) De ezekkel a követelésekkel később minden esetre alibit lehet igazolni. Kérem, nem mi vagyunk a hibásak! Semmi kétség, hogy — ha a leszerelési konferenciának a leszerelés a célja, — akkor a legteljesebb eredménytelenséggel fog végződni. (Ezzel a vezető diplomaták is tisztában vannak.) Előttünk nyilvánvaló, hogy ma, az imperializmus és szociális forradalmak korában, a leszerelés utópia.

A szociálista munkásmozgalom kötelessége, hogy mindezek ellenére küzdjön a teljes lefegyverzésért és leleplezze azt a közvetlen veszélyt, ami a fegyverkezési örület fokozásában rejlik. De nem győzzük hangsúlyozni, hogy ezektől a konferenciáktól és kormányoktól, ettől a rendszertől sem lefegyverzést, sem békét nem várhatunk! A világbéke el fog jönni, de ezt nem a tábornokok, miniszterek, Kruppok és Weisz Manfrédok megegyezése, hanem ezek megbuktatása, a proletariátus győzelme fogja meghozni. Gondoljunk arra a jelmondatra, amely ebben a vonatkozásban éppen csak a munkásság számára igaz: Si vis pacem, para bellum! (Ha békét akarsz, készülj háborura). Ha az imperialista háboru ellen az osztályok háboruját hirdetjük, akkor szolgáljuk igazán a béke ügyét — ha nem is az „ő“ békéjüket.

HÁBORU KINÁBAN

Ami most Keletáziában történik, az „a gyengébbek kedvéért“ illusztráció és magyarázat a Népszövetség című színjátékhoz. Mi is történt a távol-keleten? Japán a mult ősszel kezdte megszállni Dél-Mandzsuria kiterjedt területeit, persze csak úgy, a rendfenntartás kedvéért, hadüzenet nélkül. A kínai kormány, amely befelé is gyöngye és tehetetlen, alig volt képes hathatósabb védekezésre, de mindennek ellenére a harcok hónapokig elhúzódtak. Eközben Japán mind mélyebben hatolt előre Mandzsuria területén. Kína tiltakozott a nagyhatalmaknál, Genfben, Párisban, de mindenütt zárt ajtókra és zárt fülekre talált. A világsajtó nem akart tudomást venni a háboru tényéről, váltig csak egyszerű „konfliktusról“ beszélt. De ha elővesszük a térképet, rögtön jobban megértjük ezt a magatartást. Mandzsuria közvetlen szomszédja Szovjetország. És ha egy ilyen „békés“ konfliktusba Szovjetország beavatkozik, a legjobb bizonyítékát adja a „szovjetimperializmusnak“; ezt pedig csak nem fogja védeni Nyugateurópa békebarát munkássága?

Január végén, közvetlenül a genfi konferencia megnyitása előtt, váratlan fordulat állt be a keletáziái hadszíntéren: a japán hadiflotta bombázni kezdte Sanghait, Kína legnagyobb kikötővárosát. Azóta szüntelenül dúl a harc Kína szívében, éppoly véresen és borzalmasan, akárcsak Európában 1914. és 18. között. A japán imperializmus egyszerűen kijátssza eddigi szövetségeseit, az imperialista Európát és Amerikát, azokat, akik hallgattak addig, amíg csak a kínaiakról és a gyűlölt vörösökről volt szó Mandzsuriában. De ezek a nagyhatalmak kénytelenek — minden fogcsikorgatás és tiltakozgatás mellett is — tovább hallgatni, bár most már a sajtó üzletükről, a jelentékeny kínai profitról van szó. De Kína háta mögött mégis csak ott áll: Szovjetország.

A Népszövetség a maga Kellog-paktumával megbélyegzi a háboru gondolatát, kiközösíti, bojkottálja, megfenyíti azt az államot, amely háborut provokál és támad, — vagy egyszerűen nem vesz tudomást az egész ügyről. Tényleg, Reinhardt sem rendezhette volna jobban: a brüsszei kongresszus ünnepélyes háboru-ellenes manifesztumaihoz az akkori német szociáldemokrata kormány hirhedt páncélos cirkálója szolgáltatva a zene-

munka

kiséretet; az évek óta beharangozott 1932-es leszerelési konferenciát pedig a japán bombák robbanása, a japán ágyuk bömbölése fogadja. Oh, Népszövetség, Kellog-paktum, világbéke...

AZ INDAI SZABADSÁGMOZGALOM

is a kapitalista világ megoldhatatlan problémáinak nagy sorába tartozik. A «munka» hasábjain már gyakran foglalkoztunk e kérdéssel és olvasóink emlékezni fognak arra, hogy mily nagy fontosságot tulajdonítottunk az India felszabadulásáért vívott harcnak az európai munkásmozgalom szempontjából. Az angol munkáskormány, — mint oly sok más kérdésben, — itt is teljes képtelenségét bizonyította be az ügy radikális megoldására. A Labour-kormány bukása és MacDonaldék pálfordulása óta a helyzet még inkább kiélesedett és jelenleg az angol gyarmati kormány egyetlen célja az, hogy a brit lobogó és brit profit szentségét minden indus fejébe — többek közt puskatussal és gépfegyverrel is — beleargumentálja. Gandhi, Nehru, Patel és a többi vezérek börtönben ülnek. Az angol kormány megpróbál egy nagy mozgalmat azzal kiirtani, hogy *illegálissá* teszi, vezetőit bebörtönzi, házeit elrabolja. Hisszük, hogy a legközelebb eljövendő igazi munkáskormány az elnyomott indus tömegekben természetes szövetségestársát fogja meglátni. Ezt a kérdést nem a kicsinyes „óvatosság“, hanem csak a nagyméretű, lendületes, hasznos szövetség szellemében lehet megoldani!

A londoni Round-Table-(Kerekasztal)-konferencia szomorú képet nyújtott arról a nagyfokú belső szakadozottságról, amely az egész indiai mozgalmat szétforgácsolja. A régi vallásos ellentétek — egyrészt mohamedánok és hinduk közt, másrészt a hindukon belül a különböző kasztok és a legalsó kaszt, az „érinthetetlen“ páriák közt — nagy szerepet játszottak Londonban is és jó ürügyet szolgáltatottak az angol gyarmati bürokráciának arra, hogy a konferencia megfeneklésének felelősségét India népeire hárítsa át. Kétségtelen, hogy azokat a válaszfalakat, amelyeket hosszú évszázadok emeltek különböző kasztok és vallások közé, aligha lehet néhány esztendő alatt lerombolni. De az is bizonyos, hogy Anglia keze igen hatékonyan játszik közre a belső ellentétek felújításában és fokozásában. India egyesült népeinek nyomását aligha bírná ki a londoni gyarmati hivatal. De annál inkább lenne feladata az angol munkástömegeknek, amelyek nem állnak a Külügyi Hivatal zsoldjában, hogy erre a körülményre — minden alkalmat megragadva — messzeható szóval és élesen rámutassanak.

A NÉMET VÁLSÁG

Az utolsó hónapok folyamán a német helyzet mindinkább kiélesedett és ma már mindenki előtt világos, hogy Brüning kényszerrendeletei sokáig már nem képezhetnek megfelelő alapot az eddigi kormányrendszer fenntartására. A nemzeti szocialisták tábora igen gyors tempóban növekszik. A régi polgári pártok keretei mind nagyobb mértékben bomlanak, eddigi híveik nagy tömegben sorakoznak fel a német fasiszmus frontján. De tagadhatatlan az is, hogy a munkásosztály egy részét is Hitlerék seregébe sodorta az elégtelenség. A múlt év folyamán Hitler a választókerek 26%-át nyerte el Bremenben és Hamburgban, 30%-át Braunschweigben, 36%-át Anhaltban, 38%-át Hessen és Oldenburgban, 41%-át Mecklenburgban és 44%-át Birkenfeldben. Másrészt nőttön-nő az ellenpárt is, bár lassabb tempóban, mint a fasiszmus, de az utolsó választások a német birodalom sok részén beszédesen mutatták a kommunista párt

előretörését. A két radikális párt közt ma már valójában csak két párt áll: a katolikus centrum és a szociáldemokrácia. A fejlődés elkerülhetetlenül a két-párt-rendszert alakítja ki. A kettő közt az örökké habozók, a mindig határozatlan, áldozatra és kockázatra képtelenek tábora áll, a „marais“ (mocsár), minden társadalmi fordulat elkerülhetetlen, nálunk is jól ismert kísérője.

Az utóbbi hetek politikája nagyrészt abból állt, hogy a döntés pillanatát lehetőleg minél messzebbre kitolja. Hitler azért kívánja ezt, mert úgy véli, hogy minden nap új szövetségeseket terel táborába, előkészületei a hatalom átvételére egyre alaposabbak lehetnek, a kockázat csökken; Brüning és a szociáldemokraták azért, mert valami csodára várnak, ami a világválságnak és ezzel a fasiszta hullámnak véget vessen — és különben sem tudják elhatározni magukat; a kommunisták azért, mert egyedül szintén gyöngének érzik magukat és a tulnagya nőtt apparátus is félti a harctól a helyzetét és szervezetét. De nagyon kérdéses, hogy meddig bírja ki ez a gyöngé lábbon álló egyensúly a viszonyok nyomását. Tény az, hogy a proletariátus első kötelessége, hogy a harcra felkészüljön; mert az fogja eldönteni Németország, sőt egész Európa sorsát, hogy a német munkásosztály milyen erővel, milyen tárgyi és szellemi fegyverzetel fog felvonulni. A harc kilátásait természetesen roppant mértékben növelné, ha az utolsó pillanatban sikerülne a proletariátus kettészakadt táborát a közös ellenség ellen egyesíteni.

Mi mindig illuziómentes, józan és őszinte politikát követeltünk; tagadjuk azt, hogy a proletariátus világtáborának kettészakadását egyszerűen jóakarattal, szép szavakkal és hamis paktumokkal likvidálni lehetne. Tudjuk, hogy a két tábor nemcsak taktikai, hanem nagy mértékben elvi különbségek is elválasztják egymástól, de tudjuk azt is, hogy a két tábor munkásait akarva-nemakarva is egymáshoz köti a proletártömegek sorsközössége. Ha a közös osztályellenséggel állnak szemben, akkor — a belső ellentétek ellenére is — az egyik tábor veresége a másik tábor gyászát is jelenti. Ezért oly fontos, hogy a munkásság harcra tömegei a párthatárokon túl is megtalálják az egyesülés módját. Ez a kérdés annál is sürgősebb és aktuálisabb, mert féltő, hogyha az egyesülés nem jön létre, akkor harc nélkül, ellenállás nélkül bukik el a német munkásság: lépésről-lépésre fasiszálódik a hatalmi apparátus, anélkül, hogy a munkásság részéről komoly ellenállásba ütközne. Viszont az egységes front föltétlenül kérdéssé tehetné a fasiszta számára nemcsak a még meghódítandó, hanem a már meghódított és birtokba vett hatalmi állásokat is. Megvalljuk: amennyire a helyzet ma megítélhető, egyelőre még nem látjuk ennek a harci szövetségnek a körvonalait. Az immár évtizedes testvérharc a kölcsönös bizalmatlanságnak oly hegyeit hordta a két tábor közé, hogy mindegyik már előre a másikat teszi felelőssé a történelem előtt a közelgő vereségért. Pedig a történelem mindkét tábort egyaránt felelőssé fogja tenni a bekövetkezendőkért. Ismétlem, mi nem prédikálunk kompromisszumokat és tudjuk, hogy súlyos katasztrófa lenne, a proletariátus minden erejét az S. P. D. pártvezetőség objektív osztályáruló türelmi politikája elé fogni. De bűn lenne az is, ha a pártvezetőségek ürügyet szolgáltatnának arra, hogy a munkástömegek két tűz közé kerüljenek a harcban, vagy harc nélkül engednék át az uralmat a történelem legkiméletlenebb, legbrutálisabb fasiszta zsoldosainak. Viszont: ha bármilyen formában is — a harc előtt, vagy annak első szakaszában — az egyesülés létrejön, akkor nem féltjük a német munkásosztály jövőjét!

1932 február 10.

Vajda Imre

munka

KINA ÚTJA

A kínai események alakulása mind világosabban mutatja 1) Kína döntő jelentőségét a világimperializmus számára; 2) ebből folyólag a mai Kína menthetetlen kiszolgáltatottságát az imperialista hatalmakkal szemben; 3) az előbbiekből következőképpen tehát azt, hogy Kína számára a társadalmi forradalom az egyetlen út, amely felszabadulásához vezet s ez egyben a világimperializmus legnagyobb veszélyét jelenti.

Világimperializmus és társadalmi forradalom Kinában: a kérdés e két összetevőjét akarjuk bemutatni. Az alábbi két cikk reávilágít arra, hogy a kapitalizmus imperialista erői hogyan jelentkeznek a távol kelet eseményeiben, következő számunkban pedig a kínai forradalom útjáról számolunk be.

HÁBORU A TÁVOLKELETEN

A japán imperializmus előretörését Mandzsuriában, Sanghaiban és Kína egyéb területein nem érthetjük meg, ha ezt az imperializmust nem ismerjük gyökerében. A mai Japán sajátos jellegzetességet mutató feudális ország. A feudalizmusnak két egymásba fonódó válfaja uralkodik itt: a feudális nagynemesség, amely a katonai hatalmi pozíciókat tartja a kezében és a nagybirtok rendszere révén uralkodik a parasztságon és az agrárfeudális gazdasági rendszerbe beléoltott ipari feudalizmus. Az ipar még a háboru előtt bevonult Japánba. Az európai militarizmus által fenyegetett Japán korán kifejlesztette hadi iparát. A modern haditechnika vívmányait sorjában átplántálták és az így kifejlődött hadiipar az iparosodás alapjává lett. A világháboruban Japán mint hadseregszállító, hatalmas lépésekkel vitte előre iparát. E gyors iparosodás hátterét azonban a nagybirtok és a paraszti földbérlés feudális gazdasági rendszere képezi. A katonasággal szövetkezett nagybirtokosoknak mindaddig sikerült megakadályozni a földreformot és a nagybirtok fölösztését. Ehhez járul, hogy a hatalmas földjáradékot fizető parasztság életlehetősége a népesség szaporodásával mind mostohább lett. Mert hiszen e szigetország lakossága évente közel egy millióval szaporodik s ezt a körülményt csak sulyosabbá teszi, hogy a japán föld terméketlen és a fölös népesség kivándorlása úgy hagyományos vallási, mint politikai akadályokba ütközik. Közismert tény, hogy Ausztrália és Amerika megtiltja a japán bevándorlást. A családok szoros összetartozása megnehezíti a lömeget kivándorlást Japán északi részeibe, Koreába, Mandzsuriába is, tehát olyan területekre, amelyek japán uralom, vagy befolyás alatt állnak. E területeken csupán vállalkozók, alkalmazottak és hivatalnokok telepedtek le. Így e népsűrűség bizonyos nyomást jelentett az ipar megteremtése felé, amely a feudális földbirtokos nemesség irányításával és tőkéjével és az államnak — amely e csoport hatalmi szervezete — erőteljes támogatásával kelt életre. Ez az ipar azonban nem szorítkozhatott csak a japáni lakosság ellátására, mivel ennek vásárlóereje állandóan rendkívül alacsony volt. Az európaiaknak a legtöbb esetben fogalmuk sincsen a japán paraszt szegénységéről és igénytelenségéről. Így a japáni ipar kezdettől fogva mint exportipar és ezért egyben mint nagyipar jelenik meg. A japán ipari termelés uralkodó formája a nagyüzem. Az egész vonalon a trösztök vagy kartelekben összevont nagyvállalatok gyakorolják az uralmat. Mindezek következtében az ipari kivitel életkérdése lett a japán gazdaságnak.

A japáni tőke hatalmas befektetéseket eszközölt Kinában, mindennek előtt az általa uralt Mandzsuriában és Koreában, — igen gyakran angol és amerikai tőkék segítségével, melyeknél csak a közvetítés munkáját végezte. E területek feladata az, hogy olcsó nyersanyagot szolgáltatassanak és Japán legfontosabb piacává fejlődjenek. Hogy tehát Japán ezeken a területeken kellően megvethesse a lábát, kezdettől fogva az imperialista előretörés politikáját folytatja. Miután Koreát teljesen leigázta és Mandzsuriában a délmandzsuriai vasut egész vonala mentén a közigazgatási hatalmat is biztosította a maga számára, miután Kinától

mindezenkívül is különböző előjogokat csikart ki, az agrár és ipari feudalizmus-sal szövetkezett japáni militarizmus most már elérkezettnek látta az időt arra, hogy Mandzsuriát katonailag is meghódítsa. Mikor aztán látta, hogy az európai nagyhatalmak részéről nem mutatkozik jelentékeny ellentállás — egyedül az USA tiltakozott, amelynek szintén hatalmas tőkés érdekeltségei vannak Mandzsuriában, egyébként eredménytelenül, — a japán imperializmus kiterjesztette hadműveleteit más területekre is. Az imperializmus étvágya rendszerint evés közben jön meg és így ma még beláthatatlan, hogy Japán milyen területeket fog még kitépni Kína husából. A japánok mandzsuriái bevonulására Kína részéről nagyarányu kereskedelmi bojkottmozgalom volt a válasz, mely a legérzékenyebben érinti a japán export érdekeit, s így azt eredményezte, hogy a japán ipari tőke még inkább a militarizmus álláspontjára helyezkedett.

Az előrenyomuló japáni imperializmus oly Kinával áll szemben, amelyet szétszaggattak és kiraboltak a polgárháborukban s most tehetetlenül és anyagiak híján kész prédája a támadónak. Egységes kínai állam nincsen. E rop-pant nagy föld számos tartományra oszlik, amelyek részben függetlenek egymástól, sőt részben egymás ellen harcolnak. Elsősorban a tőkés nagyhatalmak büne, hogy az egységes kínai állam nem alakulhatott ki. Ismételten rablóhad-járatokat vezettek Kína ellen, — mint például az ópiumháboru, — a kínaiak veresége után háborus jóvátételi fizetéseket kényszerítettek az országra, amelyek a nagyhatalmaknak egyben ürügyül szolgáltak arra, hogy elkobozzák és kisajátítsák Kína egyik legfontosabb bevételi forrását, a vámjogot. A vámbevételeknek azt a részét, amely a jóvátételi törlesztések levonása után fennmaradt, rendszerint olyan kínai kiváltságosok kapták, akik a nagyhatalmak kegyeit élvezték, parancsaikat teljesítették és számukra különböző monopóliumi jogokat biztosítottak. Ily módon szó sem lehetett róla, hogy rendezett állam-hatalom épüljön ki, az állam által fizetett hivatalnoki szervezettel és katonasággal, megfelelő adórendszerrel és közlekedési szervezettel. A hivatalnokság ugyanugy a szegény kínai lakosság kifosztásából él, mint a kínai generálisok hadseregei. — Kinában a hadsereg és rablás nehezen elválasztható fogalmak. A kínai tömegek életlehetőségei amugy is igen szűkösek a sovány földön, amelyen újra meg újra aszály pusztít és amely az állattenyésztés híján nélkülözi a szükséges trágyázást. A folytonos polgárháboruban kifosztott lakosság, amely a gátak rendbentartásában is akadályozva van, a legnagyobb nyomorban sinylődik. A parasztok uzsorások kezébe kerültek és gyakran kénytelenek voltak elkótyavetyélni kis földecskéjüket, amely rendszerint a népen meggazdagodott hivatalnokok kezébe került, úgy hogy Kinában egy kegyetlen bérlőrendszer alapján mindinkább kifejlődött a nagybirtok. A kínai paraszt kénytelen amugy is szűkös termésének jelentékeny részét beszolgáltatni a földesurnak. A kínai nép szegénysége és nyomora égbekiáltó! Egy-egy rossz termés inséges évében — a mostani termésév is ilyen, — milliók pusztulnak el az éhségtől. Az utóbbi években kegyetlen nélkülözések között valóságos népvándorlás indult meg Kína számos vidékéről Mandzsuriába, ahol az életföltételek e terület természeti gazdagsága következtében kedvezőbbek, mint Kína egyéb részeiben, úgy hogy az utolsó tíz év alatt körülbelül husz millió kínai telepedett itt le. Az odavándorlás folyamán asszonyok, gyermekek és aggok tizezrei hullottak el.

Vagy két éve úgy látszott sokak előtt, hogy végre létrejön a kínai állam-egység, amely a birodalom laza államterületét lassanként szoros szervezetté alakítja át. A Kuomintang párt vezetése alatt álló déli nemzeti hadseregnek ugyanis sikerült a nemzeti egység és az önrendelkezési jog jelszava alatt a lakosság nagyrészét egyesíteni zászlaja alatt. Azonban e feltevés helytelennek bizonyult. Mindinkább megmutatkozott a nankingi diktaturakormány — a központi kormány székhelyét Pekingből Nankingba helyezték át — reakciós jellege. A legfontosabb feladat, az agrárreform megvalósításáról már szó sem esett. A parasztság és az ipari proletáriátus fölkeléseit a legbrutálisabb eszközökkel elnyomták, anélkül, hogy csak megkísérelték volna orvosolni azokat az okokat, amelyek ezeket a társadalmi kitöréseket előidézték. A nankingi kormányban tehát súlyosan csalódtak azok a kínai tömegek, amelyek hittek benne s ezek aztán vagy különféle tábornokokhoz csatlakoztak, akik saját

munka

szakállukra polgárháborút vezetnek a nankingi kormány ellen, vagy szovjet parasztközletársaságokat kiáltottak ki Kína több tartományában.

Az európai nagyhatalmak elismerték a nankingi kormányt s néhány előjogokról is kénytelenek voltak lemondani, így p. o. Kína visszakapta vám-autonomiáját, egyébként persze semmit sem tettek arranézve, hogy Kínát legalább megkíséreljék kiragadni a gazdasági és társadalmi anarchiából. Ez természetes is. Az imperialista nagyhatalmak csupán csak érdekeltségeiket, tőkék biztonságát nézik — egy egységes, modern Kína egyenesen létérde-
kükbe ütköznék — és a kínai nép nyomoruságával édeskeveset törődnek. A fegyverszünet után legalább Amerika indított segélyakciót az éhező Kína részére. Ma Kína tömegei éhen halhatnak a világ óriási gabonabősége mellett.

A kapitalista hatalmaknak Kinával szemben tanusított eddigi magatartását méltóan egészíti ki a mostani háboruban Japánnal szemben elfoglalt álláspontjuk. Bár bőven elegendő gazdasági és pénzügyi kényszerítő eszközökkel rendelkeznek Japán ellen, oly eszközökkel, melyeket a világkapitalizmus igen gyakran alkalmazott forradalmi mozgalmak elfojtására, ezeket most csak arra használják fel, hogy Kinában a maguk érdekeit és előjogait védelmezzék meg. Sőt, nemcsak, hogy nem kényszerítik ki a nemzetközi szerződések tiszteletben tartását, hanem tudomásul veszik, hogy állampolgáraik elősegítik a háborút, amennyiben hiteleket nyújtanak és fegyvert szállítanak a támadó fél részére. A népszövetség is, mint rendesen, teljesen csődöt mondott, egyszerűen azért, mert az ezt irányító kapitalista hatalmaknak, mint láttuk, eszük ágában sincsen, hogy megakadályozzák Japán imperialista kalandját. Változatlanul haladnak tovább hatalmi érdekpolitikájuk tekervényes útjain, ez fontosabb számukra, mint a háboru megakadályozása, minden népszövetség és Kellog-egyezmény ellenére.

Halasi A.

SCHNEIDER—CREUSOT

Távolkeleten dühöng a háboru. A Népszövetség tehetetlensége mellett demonstrál. Amerika és Anglia ideges és „tiltakozik“ Tokióban. Ugylátszik, egyedül Franciaországot nem érdeklik a kínai események, holott távolkeleti érdekeltségeit legalább annyira veszélyezteti a háboru, mint Londonét, vagy Washingtonét. Mégis Franciaország tokiói tiltakozásai csak formalitások. A francia kormánynak ez a magatartása táplálja azokat a híreket, amelyek szerint Franciaország titkos szerződést kötött a Mikádóval.

Más hírek szerint Franciaország ellenszolgálatképpen szabad kezet adott Japánnak a mandzsu-kérdésben, mert Japán támogatta Franciaországoi szeptemberben a hágai döntőbiróságnál az osztrák-német vámunió kérdésében. Ha valaki erre azt hangoztatja, hogy a hágai biróságnál Adacsi japán delegátus a vámunió mellett szavazott, akkor azt a választ kapja, hogy ez csak taktika volt, sok esetben okosabb, ha Franciaország belemegy abba, hogy Japán szabadon cselekedjék. Egy másik verzió szerint Japán állítólag megígérte, hogy támogatni fogja Franciaországot a leszerelési konferencián. A harmadik beállítás szerint pedig, Japán Franciaországgal vállvetve küzd az ázsiai forradalmi propaganda ellen s Japán állítólag Párisban ígéretet is tett arra, hogy fel fog lépni a francia Indokína forradalmasítása ellen.

Beszélik továbbá azt is, hogy Franciaország az elmúlt nyáron kölcsönt nyújtott Tokiónak. Részleteket is tudnak: a Caisse des Prêts et Consignations, amely a szociális biztosítás pénzalapját kezeli, a Banque Franco-Japonaise nevű pénzügyintézet közvetítésével 500 milliót fizetett ki Japánnak. További 250 millió frankot több bank adott össze, ezek között a Banque de l'Union Parisienne, amelynek felügyelőbizottságában Schneider—Creusoték is helyet foglalnak és az Union Européenne Industrielle et Financière, amelyek viszont Schneider—Creusoték ellenőrzése alatt állanak.

Egy régi francia közmondás szerint nincsen füst, ha nem ég a tűz. Hogyan áll ez az ügy? Igaz-e az, hogy Franciaország összeköttetésben van Japánnal s ha igen, melyek azok a tények, amelyek bizonyíthatják ezt?

Először tény az, hogy Franciaország Japánnal karöltve küzd az ázsiai forradalmak ellen, hogy a francia kormánynak a mandzsu betörés rokonszenves volt, mert Weygand tábornok „magánvéleménye“ szerint „a keleti civilizációt

erősíti meg a bolsevizmussal szemben". Más szavakkal ez annyit jelent, hogy Japán ugyanazt a reakciós és oroszellenes szerepet tölti be a távolkeleten, mint Franciaország nyugaton.

Második tény: Franciaországnak Ázsiában nemcsak Japánnal, hanem Angliával, Hollandiával és Sziámmal is közös érdekei vannak, a gyarmati hatalmak konföderációja a leszerelési konferencia egyik bizonyítóerejű eredménye lehet. Paul Reynaud, gyarmatügyi miniszter az ősszel nem-e ezért utazott Indokínába?

Harmadik tény: Briand a Népszövetség november—decemberi ülésén japánellenes fegyveres beavatkozást akart javasolni. Ezt a tervét a francia kormány befolyásos tagjainak nyomása alatt kénytelen volt elejteni.

Negyedik tény: 1931. szeptember elsején, tehát 18 nappal Japán kínai akciójának kezdete előtt a „Revue Militaire Française“, amely a francia hadügyminisztérium védnöksége alatt jelenik meg, szenzációs cikket közölt a kínai viszályról. Ennek a mintegy hivatalos folyóiratnak a körében kijelentették, hogy a cikk egy kicsit korán jelent meg, illetve a japán beavatkozásnak már augusztusban meg kellett volna történnie. Mi következik ebből: az, hogy a francia hadügyminisztérium már augusztusban pontosan tudta, hogy Japán fel fog lépni Kína ellen.

Ötödik tény: a francia kormány csak akkor mozdult meg, amikor Japán kikötött Sanghaiban s lőni kezdte Nankingot. Ez azokat igazolja, akik már decemberben hangoztatták, hogy Franciaország csak akkor fogja Japán eljárását kárhóztatni, ha Japán a franciákkal kötött szerződést megszegi, illetve, ha a mandzsu és mongol területeken túl, veszélyeztetné Sanghait, Pekinget és a Jang-Tse-Kiang folyó völgyét, amely részére Indokína felé megnyitja az utat. És hogyan lehetne megmagyarázni azt, hogy Franciaország japánbarát köreiben ma már olyan kijelentéseket tesznek, hogy „Japán egy kicsit tulment a célon“. Végül nem lehet lebecsülni azt sem, hogy augusztus eleje óta, tehát hat héttel a japán-kínai konfliktus kitörése előtt, a Schneider—Creusot művek már lázasan dolgoztak Japán részére. Évek óta Schneider Jenő ur irányítja a francia hadügyminisztérium politikáját, s Briand elbuktatása után most a külügyminisztérium politikájának az irányítását is magához akarja ragadni. Schneider—Creusoték nem akarnak kevesebbet, mint Európát öt vagy hét év alatt Oroszország ellen megszervezni és beidomítani (e terv egyik állomása a dunai konföderáció, ezért bukott meg Schober osztrák kancellár is) s végül ők Franciaország japán és kínai politikájának sugalmazói.

Azt mondják, hogy Japán pénzt kapott a Banque Franco-Japonaise közvetítésével. Igaz ez? A legközelebbi jövő felelni fog erre a kérdésre. Egy azonban bizonyos: a bank felügyelőbizottságának Dumont, Laval tengerészeti minisztere az elnöke, aki egyben a leszerelési konferencia francia delegátusa. Még súlyosabb az, hogy ezt a bankot Schneider—Creusot ellenőrzi sógora, a volt orosz nagykövet, Paléologue által. Schneidernek ezek a strómannjai ülnek benn az Union Européenne Industrielle et Financière felügyelőbizottságában is, e vállalat, amelyet Schneider hozott létre, ellenőrzése alatt tartja ugy a Skodaműveket, mint Középeurópa és a Balkán egész hadiiparát.

Nem kétséges tehát, hogy Franciaország pénzt adott Japánnak: a francia tengerészeti minisztere szoros viszonyban volt azokkal, akik Japánnak ágyukat adnak el. Így azt is meg lehet érteni, hogy a párisi sajtó miért védi olyan keményen Japánt s miképpen juthatott arra a megállapításra, hogy Kína támadta meg Japánt és nem fordítva.

Az ügynek azonban ma még hiányzik a csattanója. Minden olyan becsületes ágyugyárosnak, aki ad valamit magára, legyen az német, francia, amerikai stb., van egy szent kötelessége: fegyvert kell szállítania *mindkét* ellenséges félnek. S mi nyugodtak lehetünk. Schneider ur is teljesítette e hazafias kötelességét. Schneider egyik strómannja, Litzellmann ur, akinek az irodája a Schneiderművek épületében van, a Société-Franco-Chinoise des Constructions Metallurgiques et Mécaniques Kiou Sin nevű, kínai vállalatban (központja Sanghaj) képviseli urait. A vállalat elnöke Georges Philippari, Lacaze admirális, Theodor Laurent, Saint Saveur és a többi, japánkapcsolatokkal rendelkező vállalatok vezetőinek a munkatársa, akik mind egy központba: Schneider—Creusothoz futnak össze.

W. Colepepper

munka

HITLER, BRÜNING VAGY...

A német válság megoldhatatlan; a politikai feszültség egyre nő. Kérdezzük: merre vezetnek ezek a belső feszítőerők, melyek a közeljövő kilátásai? Pontosabban: uralomra jut-e a nyílt fasiszta diktatura Németországban? Hogyan alakulnak az erőviszonyok Hitler és Brüning, végső soron pedig Hitler—Brüning és a német munkásság között?

A német fasizmus rohamtempóban nő. Hitler a terjeszkedés minden legális és illegális eszközét felhasználja. A választási harcokból mindenütt megerősödve kerül ki. (A polgári demokrácia ma már befejezte történelmi körforgását: sikerült a szavazócédulákat a diktatura szolgálatába állítani.) De a legalitás Hitler kezében csak segédeszköz, pillanatnyi taktika. Az abszolút többségtől, minden választási győzelem ellenére, még igen mesze van. Németország déli, katolikus vidékén nem is számíthat választási sikerekre. De ez nem is okvetlenül szükséges a hatalom átvételéhez. A parlamenti és községtanácsi mandátumszaporítás csak egyik alkalmas eszköz arra, hogy államhatalmi pozíciójukat előkészítsék és megerősítsék. Sokkal fontosabbak ennél a rohamosztatok, a nemzeti szocialista párt porosz mintára militarizált fegyveres különítményei, a birodalmi hadsereg és rendőrség megfurása és általában a parlamenten kívüli „direkt akciók.”

Anyagi támogatásukról a német nagyipar és nagybirtok urai bőszesen gondoskodnak. Terjeszkedési lehetőségeikről pedig bőven gondoskodik a tömegnyomor. Mert a német fasizmus propagandája — a világ egyik legügyesebben felépített propagandaszervezete — azokat a kispolgári tömegeket hódítja meg, amelyeket a nyomor a vak kétségbeesésbe és lázadásba sodort: a kisiparosok, tisztviselők, diákok, középparasztok és munkanélküliek millióit. Azokat, akik nem találják helyüket a mai társadalomban, valami ösztönös gyűlölet él bennük a kapitalizmus ellen, de irtóznak a proletariátustól is. A géprombolók vak dühével rohannak bizonytalan célok felé, Hitler káprázatos ígéreteitől remélnék valami új középkort, az élet értelmét és biztonságát, amitől a kapitalizmus megfosztotta őket. Ezekre a sötétagyú, elvadult kismemberekre, a „rongyproletariátus” tömegeire és a gyökértelemné vált fiatalokra épül a Hitler-mozgalom, ezeket fogja föl a demagógia hálójába a vad fajgyűlölet, diktatura és háboru jelszavaival.

Mögöttük persze a nagybirtok és nagytőke exponensei, leszerelt hercegek és császárság-korabeli főkatonák irányítják a mozgalmat. Mert a fasizmus rendeltetése az, hogy a társadalmi középrétegekből védőfalat emeljen a nagytőke elé és meghosszabbítsa annak — gazdaságilag ma már túlhaladott — életét. A mai diktatórikus alapon uralkodó monopóliótőke nem nélkülözheti a fasizmus fegyveres és ideológiai védőbástyáját: ha a fasizmus bukik, vele együtt bukik az egész kapitalizmus is. A német fasizmust külön nem lehet likvidálni.

A gazdasági válság és tömegnyomor ma Németországban elsősorban a fasizmus malmára hajtja a vizet. A fasiszta hullám lepadásához tehát mindenekelőtt a gazdasági válságot kellene „megoldani.” Ez a kapitalizmus keretén belül lehetetlen, tehát a nagytőke fasiszta rohamcsapatai tovább erősödnek. A német külpolitika kilátástalan helyzete, a jóvátételi kérdés teljes megoldhatatlansága szintén a fasizmus táborát gyarapítja. A német szociáldemokrácia kedvenc illúziói közé tartozik, hogy a fasizmust „türelmi politikával” ki lehet bójtólni és a Brüning-kormány támogatásával a fasiszta veszélyt távol lehet tartani, amíg az magától lelohad. A tapasztalat azonban az ellenkezőjét mutatja: minél megalku-

vőbb politikát folytat a szociáldemokrácia, annál inkább ritkulnak sorai és minél tovább habozik, annál erősebbek lesznek Hitlerék. A német szociáldemokrácia Brüninget egyszer és mindenkorra kinevezte a demokrácia fellegvárának, vagy legalább is végső reményének: Brüning a „kisebbik baj“, amit a „nagyobbik bajjal“, Hitlerrel szemben védeni és támogatni kell. Türi Brüninget, mert mégiscsak ő a „társadalmi rend“ őre, szemben Hitlerrel, aki egyértelmű a rettegett «összeomlással», a világ végével. Hitler ellen ma egy orvosság van: Brüning.

Nézzük meg a dolgot közelebbről. Tagadhatatlan, hogy Hitlerék és Brüningék közt vannak bizonyos társadalmi és gazdasági differenciák. Ez abban is mutatkozik, hogy a Hitler-sajtó legalább is annyira azonosítja Brüninget a szociáldemokráciával, mint a kommunista sajtó a szociáldemokráciát Brüninggel. Brüning pártja, a keresztényszociális centrupárt a német politikai katolicizmus szervezete, amely ma még mindig igen erős és kezében tartja az államhatalom legfontosabb eszközeit (hadsereg, bürokrácia, birodalmi elnök). Az antikatholikus horogkereszt uralma viszont a német katolicizmus politikai megsemmisülését jelentené, mintahogy Mussolini is eltiporta az olasz katolikus néppártot. Brüning tehát védekezik és görcsösen ragaszkodik a hatalomhoz. A saját külön párthatalmához. Alapjában véve ő sem csinál egyebet, mint amit Hitler akar: diktaturát. Csak más formában és más tempóban. Több „reálpolitikával.“ Látjuk: a parlamentet teljesen félretolja; a szükségrendeletekkel fokozatosan kiirtja a demokrácia és közszabadság utolsó maradványait is. Belpolitikája: a német nagytőke érdekképviselete, amely a monopolkapitalizmus megerősítésére és a munkásság teljes elnyomására irányul. Külpolitikáját a német imperialisztikus törekvések diktálják (Anschluss, páncélosok stb.), sőt a legutóbbi időben teljesen kisajátította Hitler jelszavát és a jóvátételi kérdésben a fizetések megtagadását hirdeti. (Ezeket a Young-terv ellenes jelszavakat sajnos már a munkáspártok is kitűzték zászlójukra; különösen a K. P. D. forszirozza. Sulyos taktikai és politikai hiba.) Tehát: Brüning nem a „kisebb baj“, mert az ő diktatúrája lényegében nem különbözik a Hitler-típustól, sőt bizonyos tekintetben talán még veszélyesebb, mint az. A különbség csak a módszerben van. Két konkurrens diktatura verseng egymás közt a hatalomért. Az S. P. D. Brüninggel akarja kivédeni Hitlert. Ez annyi, mint a sátánnal küzdeni az ördögöt.

A német politika fejleményei már a legközelebbi hónapokban döntő fordulatot hozhatnak. Hitlerék (és a „nemzeti ellenzék“ csatlakozott csoportjai) valószínűleg nem fognak sokáig várni és az első alkalmas pillanatot megragadják a hatalom teljes kisajátítására. Lehetséges, hogy ez egy jobboldali koalíciós kormányon keresztül fog megtörténni. E körül forog Hitler és Brüning taktikai játéka. Brüning és egyéb „méréseltek“ remélik, hogy ha Hitlert a kormánylegalitás jármába fogják, akkor menthetetlenül lejárja magát. Hitler jelszavait részben kisajátítani, a kormányfelelősség felét átruházni — és az egész náci-vihar csakhamar elül. De Hitler másképp spekulál. Ha már koalícióra lépne a centrummal, akkor mindenekelőtt azokat a kormánypozíciókat szállná meg, amelyek közvetlen ugrópontul szolgálnának a diktatura felé (belügyi, hadügyi tárca, rendőrség stb.). A koalíció tehát nem a fasizmus leszerelését, hanem végleges uralomrajutását jelentené.

Tavasza kiírják a választásokat Poroszországban. Valószínű, hogy Hitlerék nem fogják elszalasztani ezt az alkalmat a végleges előretérésre. A múlt év tartományi választásain nagy sikereket értek el; természetes, hogy a porosz választáson még elkeseredettebb rohamot fognak

munka

indítani a köztársaság ellen. Poroszország pedig olyan fontos helyet tölt be az egész német birodalom szervezetében, hogy a fasiszták győzelme döntő fordulatot hozna. Az is közelfekvő, hogy Hitlerék a márciusi birodalmi elnökválasztáson is megpróbálják a végső rohamot. Hiszen a mai német alkotmány a birodalmi elnök kezében oly hatalmat összpontosít, ami a Hitler-taktika szempontjából nem lehet közömbös. Ha még hozzá számítjuk a külpolitikai helyzet túlfeszültségét, a leszerelési és főleg a jóvátételi konferenciák csődjét, — Brüning minden külpolitikai balsikere Hitler sikerével egyenlő! — akkor megállapíthatjuk, hogy a Hitler-veszély már nem a távoli lehetőségek közé tartozik, hanem közvetlenül küszöbön áll.

Ebben a helyzetben felmerül a kérdés, hogy tulajdonképpen mit jelent egy nyílt fasiszta diktatura a német munkásság szempontjából? Vannak álláspontok — éppen a szélsőbal körökben, — amelyek ezt mondják: Hitler uralomrajutása a nagytőke mai, diktatórikus korszakában elkerülhetetlen. Ez azonban nem jelentene fontosabb változást a mai helyzettel szemben, mert a diktatura ugyanis meg van már ma is, Hitler csak a szankciót és nüanszfokozatokat tehetné hozzá. Ezzel szemben Hitler a legrövidebb időn belül le fogja járni magát, mai tömegei ellene fordulnak, a helyzet rohamosan balratolódik és csakhamar elkövetkezik a proletárforradalom ideje. A német fasizmus a forradalom számára érleli a helyzetet.

Igen. Kétségtelen, hogy a fasizmus lejárja magát, ha uralomra jut. Azzal a salátával, amit Hitler külön e célra tenyésztett teoretikusai gazdaságpolitikai programnak neveznek, kótyagos politikai analfabétákat összefogdosni még csak lehet, de az ipari fejlettség csúcán álló Németországot kormányozni semmiesetre sem. Még akkor sem, ha a parasztfogásra szánt frázisokat idejekorán törlik a programmból, amit kétségtelenül meg fognak tenni. A «nemzeti valuta» életbeléptetése azonnal inflációra vezetne és elsöpörné a közép- és kispolgárság széles rétegeit, a gazdasági elzárkózás programja, főleg pedig a tervbevett középkori kamatpolitika még jobban kiélezné a gazdasági válságot, a munkanélküliség és tömegnyomor az egekig nőne. De éppen ezért lenne a német diktatura még borzalmasabb, mint pl. az olasz fasizmus diktatúrája. Az olasz fasizmus uralomrajutása idején a vilákapitalizmus bizonyos mértékben fellendült: ezt a pillanatnyi megkönnyebbülést Mussolini saját számlájára könyvelhette el. Viszont a német fasizmus uralma a gazdasági világválság mélypontjával esne egybe. Hitler kezében tehát valóban semmi más nem maradna, mint a pusztá nyers erőszak, amelyet a végletekig kihasználna ebben a kétségbeesett élet-halál-harcban. Az elnyomás annál is brutálisabb és kegyetlenebb lenne, mert az ipari Németországban sokkal erősebb a munkásellenállás, mint az agrár Olaszországban volt.* Hitler mindenekelőtt arra törekedne, hogy a munkásság szervezeteit elpusztítsa, a proletariátus ellenállóképességét különböző gazdasági, politikai és ideológiai eszközökkel megtörje, mert csak így biztosíthatná hatalmát az ellene forduló tömegerekkel szemben. A kispolgári és nemzeti-„szocialista“ programpontok fölösleges terhétől megszabadulva, rövidesen a német nagytőke nyílt és meztelen diktatúrája alakulna ki a munkásság porbasujtott, elkeseredetten lázadó, de szervezett forradalmi ellenállásra hosszabb ideig képtelen tömegei fölött. A fasiszta fordulat világpolitikai következményei beláthatatlanok, de pl. egy fasiszta Páneurópa-háború Oroszország ellen nem tartozik a lehetetlenségek közé.

* V. ö. Illusionen über Hitler v. K. L. Gerstorff (Weltbühne Nr. 52.)

Semmi kétség, hogy ha a német fasizmusnak egyszer sikerül befészkelni magát a hatalom bástyájába, akkor ez újabb szörnyű áldozatok és megpróbáltatásokat róna a német proletariátusra, katasztrófális hatással lehetne az egész világ munkásmozgalmára és meghosszabbítaná a nagy társadalmi átalakulás felé vezető utat.

A fasizmus tehát még nem játszotta ki utolsó ütőkártyáit. Az a diktatura, amely a mai Brüning-diktaturát leváltaná és beteljesítené, a munkásság szörnyű megpróbáltatását és az osztályharc katasztrófális megtörését jelentené. Ha a munkásság engedi, hogy Hitlerék uralomra jussanak. Éppen ez a kérdés: Vajjon elkerülhetetlen-e Hitlerék uralomra jutása? Ha nem, mit lehet és mit kell tenni a fasizmus legyőzésére, *mielőtt* befészkelhetné magát az államhatalom bástyáiba?

A kérdést így is fel lehet tenni: jelen pillanatban lehet-e — és mily módon — a német munkásságot valóban aktivizálni és csatasorba állítani a burzsoázia diktatúrája ellen? Melyek a német munkásság mai erőviszonyai?

Az S. P. D. türelmi politikája, amely a „fasiszta veszély távoltartása” címén a kapitalizmus megmentésén és újjáépítésén fáradozik, történelmi szempontból nézve szintén nem egyéb *katasztrófa*politikánál; ez nyilvánvaló az eddig elmondottakból is. Nemcsak az a katasztrófa politika, amely kellő előkészítés nélkül, időelőtt provokálja a nyílt harcot, hanem az is, amely a józan óvatosság álarcá mögött nemcsak a harc alkalmas pillanatait, hanem a harcra való komoly felkészülést is elszabotálja. Mert a „demokratikus köztársaság”, illetőleg a Brüning-kormány védelme, amelyet az S. P. D. (1914 és 18-as hagyományaihoz hiven) gyakorol, a munkásságot végtelenül legyöngítette, harci készségét aláásta és az elkövetett hibák és mulasztások nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a helyzet *fasiszta*-katasztrófára vezessen. Brüningéken át a német burzsoázia naponként tör le egy-egy darabot a munkásság szervezeteiből, életnivójából és szociálpolitikai vívmányaiból. A türelmi politika minden napja lemorzsolja a munkásság ellenállóképességét. A Hitler-fasizmus brutális és türelmetlen hatalmi aspirációjával szemben az S. P. D. minden igyekezete arra irányul, hogy a proletariátus részéről az aktuális hatalmi kérdést kikerülje. Ami viszont a K. P. D.-t illeti, ez sem folytatja azt a harcot, amely rendeltetésének és programjának hiven megfelelne. Nem képes arra a hatalmas — befelé biztos, kifelé hatékony — tömegirányításra, amelyre az orosz forradalom példát szolgáltatott. Egyébként taglétszáma és választótáborra erősen nő, de mégis messze elmarad Hitlerék mögött. Mint *tömegpárt*, a maga 300.000 tagjával nem veheti fel a versenyt a nemzeti szocialista párttal, amelynek kb. 700.000, jórészt felfegyverzett és militarizált tagja van. A munkásság kettészakadtsága éppen ebben a sorsdöntő pillanatban a letragikusabb, mert hallatlan erővesztést jelent. A harc csak az S. P. D. pártban lévő kipróbált és fegyelmezett munkástömegek bevonásával lehet eredményes. Elképzelhetetlen, hogy egyik munkáspárt a másik párt tömegei nélkül vegye fel a harcot a fasizmus ellen; csak az egész munkástábor mozgósításáról lehet szó.

Tehát: *egységfront!* Ez a német munkásmozgalm legaktuálisabb jelszava. Természetes, hogy éppen ezen a ponton merül fel a nehézségek és problémák egész tömege. Melyek a konkrét megvalósulás módjai, honnan induljon ki, a feladatok mily sorrendjét tűzze maga elé? Egységfront, de kivel? mi ellen?

Vannak, akik az új „vasfrontban” biznak. A „vasfront” feladata az lenne, hogy az összes köztársasági és antifasiszta elemeket a legtágabb keretekben összefoglalja. Természeténél fogva legjobb esetben a fasizmus

munka

lokalizálására irányuló védőszervezet, amely a szociáldemokrata párt, Reichsbanner és hasonló testületek égisze alatt működik. Ez a német szociáldemokrácia antifasiszta akciója. Vasfronton felvonulni és ugyanakkor a fasizmust föltápláló Brüning-kormányt támogatni. Ez legalább is politikai következetlenség.

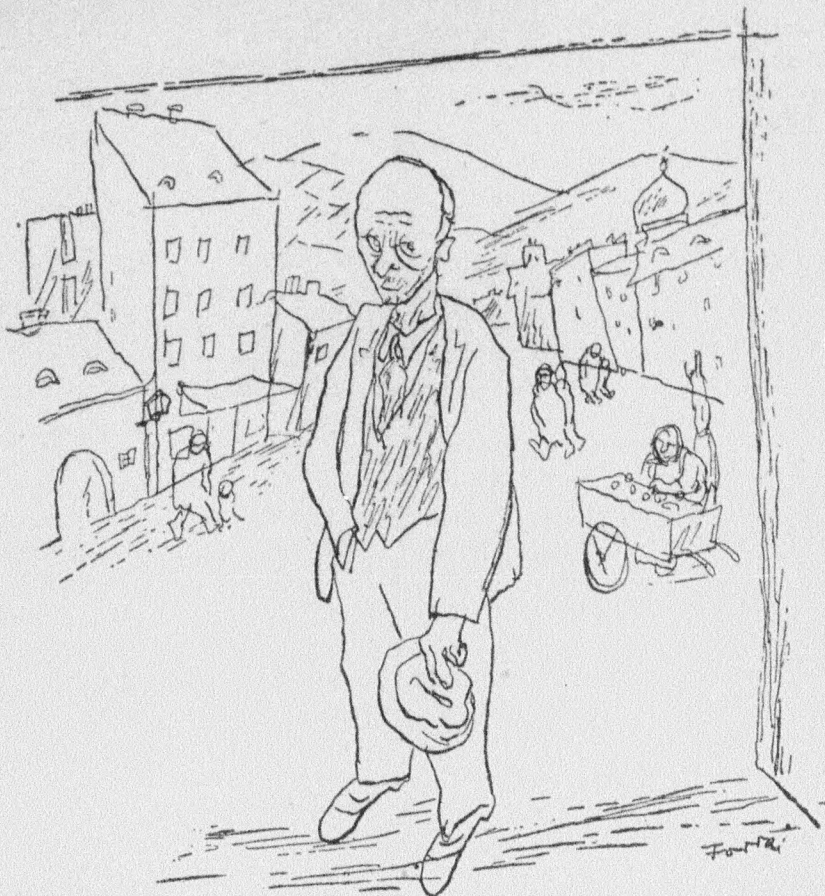
Az egységfront csak a munkásság egységes *osztályfrontja* lehet. Ez alatt azonban nem a munkáspártok fuziója értendő. A legnagyobb naïvítás lenne azt követelni, hogy a szociáldemokrata és kommunista párt egyszerűen egybeolvadjon valamilyen pártvezetőségi paktum alapján. A „rég jó időköt“ ma már nem lehet visszahozni. Az egységfront nem „fö-lülről“, pártvezetőségi megegyezésekből, hanem csak alulról, a munkástömegek forradalmi erőiből indulhat ki. A fasiszta bandák véres garázdálkodásai során nem egy esetben fordult elő (legutóbb Braunschweigan), hogy szociáldemokrata és kommunista munkások vállvetve harcoltak a közös osztályellenség ellen. Ezeknek a végveszély pillanatában kirobbanó spontán egységakcióknak osztálytudatos programot és irányt kell adni. Csatasorba állítani a munkásokat Hitler ellen, mert ez ma a legközvetlenebb veszély! Nem azért, mintha Brüning a „kisebbik baj“ lenne, ahogy a szociáldemokrata mitológia elképzeli, hanem „ha egyik ellenségem naponta kisebb adagolásban adja belém a mérget, a másik viszont a sarokból rám akar löni, akkor először is a másik kezéből fogom kiütöni a revolvért, hogy aztán az elsővel végezhessek. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a mérge „kisebb baj“ lenne, mint a revolver“ (Trocki). A fasizmus elleni harcnak *konkrét*, gyakorlati jelszavakra van szüksége. Esetről-esetre, az üzemi bérharcok, politikai sztrájkok, munkanélküli akciók során, az osztályharc mindennapi gyakorlatából kell kialakulni a közös harci frontnak. Ezt természetesen nem lehet kizárólag a tömegek spontán erőire bízni. A vezetés, irányítás és főleg a példaadás feladata éppen a munkásság legosztálytudatosabb élcsapataira vár. A mai helyzet az általános osztályprogramon túl konkrét *stratégiát* követel, amely csak a teljes belső biztonságból, az eszközök józan, céltudatos megválasztásából és energikus alkalmazásából születhet meg. Ha a harc egyszer megindult, akkor már nem szorítkozhat a hitlerfasizmus kivédésére. Ekkor már a deffenzíva offenzívába csap át, nemcsak a hitleri, hanem a mögötte álló brüningi diktatura ellen is. A harc célja már csak a teljes társadalmi átalakulás lehet.

Nádas Endre

KISVÁROS

• Hölgyeim és Uraim!

Nem vagyok szónok és nem mondok el önöknek színes jelzőkkel tarkított beszédet. Nincs szárnyaló fantáziám és a mennyekből nem kérem kölcsön azokat az angyalkákat, akik Isten trónusa körül teljesítenek megfizethetetlen szolgálatot. De mégis csak mulatságos, hogy az ügyvéd ur, akit mindnyájan jól ismerünk, Szilveszter éjszakán — amikor az a nagy havazás volt — elhagyta házának kapuja előtt egyik lakkcipőjét és kénytelen volt féllábon addig táncolni, amíg a cseléd ki nem nyitotta a kaput. Mindezt pedig a borbélynál hallottam, ahol ott volt a Takarékné Elnöke is, a mi kedves barátunk, akinek mélyen szántó közigazdasági tudása nem ismeretlen előttünk. Végre is mindnyájan ebben a kedves, kis városban élünk, ismerjük és szeretjük egymást és elmondhatjuk magunkról azt,

amit a fentebb jelzett ügyvéd barátunk nagyon helyesen fejezett ki a kereskedelmi kaszinó nagytermében március idusán: „Végre is minden ember egyenlő, mert hiszen mindnyájan meztelenül jöttünk a világra.”

Felsőutcai Nagy István hazafelé ballagott. A bankból jött, ahol megpróbált egy kis pénzt szerezni. Tavaly óta nagyot fordult a világ, neki sem megy úgy, ahogy eddig. Nagyon megnézik, kinek adnak ma pénzt az urak. De neki még adnak. Ebben a rossz világban is még jónéhány holdja van egy tagban. Igaz, hogy beosztással él. Volt egy szolgálója, de elküldte, dolgozzon a család, elég nagy. Aztán ugyanis az övék lesz a vagyon, ha ő meghal. A gyerekek már nagyon várják ezt a különös órát, pedig még ő is fiatal. 40 éves. Nem igen dolgozik, mert a guta kerülgeti. Csodálatosan meghízott. Nem szerénytelen és nem is jön össze mindenkifélel, csak a maga fajtájával, meg néhány urral. A multkor is ott ült az olvasókörben, ahol a plébános ur éppen a szeretetről beszélt, különösen a hazaszeretetről beszélt nagyon szépen, meg a testvériségről. A pap nagyon szépen beszélt és ő szinte elsírta magát, amikor arra gondolt, hogy mi is történné vele, ha nem lenne meg az a kis földje, háza, meg az a pár jószágja.

A város ügyeit a Polgármester Ur intézi. Nagy emeletes házban lakik. Időnként fényes estélyeket ad, ilyenkor mindenki ott van, aki urnak érzi magát. A Polgármester Ur azonban ritkán rendez ilyen estélyeket, jobb szereti, ha őt hívják meg vendégségbe. Így több marad meg. Meg aztán nagy megtiszteltetés az, ha ő elmegy valahová, pláne, ha paraszt vagy

munka

izraelita az illető. Néha piszkos ügyekkel kapcsolatosan emlegetni szokták a nevét, de aztán elcsendesedik minden. Hiszen ő intézi bölcs határozatokkal a város ügyeit és vigyáz a polgárok nyugalma. Így például a munkanélkülieknek csak este szabad koldulni. És amint a városban besötétedik, a házigazdák bezárják a kapukat és a kéregető emberek zárt ajtókat találnak.

*

A városban különben sok a munkanélküli. A közeli falukból jöttek. Jobbára mezőgazdasági cselédek és napszámosok. Különös, ahogy végigmennek az utcákon. Van közöttük egészen rongyos ember, aki már az állathoz hasonlít. De van közöttük szép, megtermett legény is, akit még nem tört meg a nyomoruság. Egyébként mennek az utcákon és a csöndes városban olyanok, mint a kísértetek. Nappal néha-néha besurrannak egy-egy üzletbe, ha a rendőr nem látja őket; ilyenkor az ijedt kereskedő odadob 2—3 fillért, ők pedig tovább ódalognak, mint a vakok és némák. De este, amikor elég nagy a sötét, kifeszítik a lezárt kapukat és a hangjuk ilyenkor elkeseredett és követelőző lesz. De, ha a paraszt felriad a zajra, ő is üvöltöni kezd, kezébe kapja a vasvillát és a kifent szekercét. „Az ő háza az ő vára.”

*

Ragyás Varga Ferencékhez hivatalan vendég érkezett. A kórházból hazahozták Pistát. Régen fekszik ott, már vagy hat hónapja. Szárász hepatitisz bántotta, nem igen tudott dolgozni, minek még egy evő pofa a háznál. Zselléremberek, nekik se igen van mit enni. Szőlőkbe szoktak napszamba járni, de a szőlőt most a kutya se művelteti, hiszen a zsidó 6 fillérért szedi a bort. A város végén laknak, hatan egy szobában. Az ember, az asszony, egy 16 éves lány, aki a selyemgyárba járt dolgozni, addig, amíg volt munka. Most munka nélkül a városban kujtorog. Nem igen törődnek vele, nem igen veszik el az ilyen lány az urak között. Aztán még három kisebb testvére, akik közül ki iskolába, ki óvodába járna, ha lenne cipőjük ebben a komisz hidegben.

Most pedig hazahozták Pistát. A nagyságos doktor ur igen szépen beszélt az asszonnyal. Aszondta, hogy gazdasági válság van és „leépítik” a betegeket — ilyen szépen mondta, hogy leépítik — az olyan betegeket, akik már ugysem gyógyulnak meg. Az ilyenek nem igényelhetnek kórházi kezelést, inkább o'yant tartanak, aki fizet is, mert a kórház nem olyan szerencsés intézmény, mint a mezők lilioma, akiről tudvalevőleg az Ur-isten gondoskodik. De azért a Pista majd meggyógyul. Sok tejet adjanak neki és ne aludjanak vele egy szobában. Igazán nagyon jó lélek a doktor ur, még kezet is fogott az asszonnyal: hiszen mindnyájan meztelenül jöttünk a világra.

Balázs Zoltán

A MUNKA HIREI

Bejelentjük olvasóinknak, hogy a «munka» új könyvsorozatát jelentet meg. Eddigi könyveink első kiadása elfogyott. Hisszük, hogy második könyvsorozatunk is megtalálja olvasóközönségét elvtársaink között. Legközelebb megjelennek:

1. A második orosz öt éves terv. 2. A mi életünkben. (Munkás-fotókönyv.) 3. Munkát, kengeret! (A munkanélküliség problémájának feldolgozása.) 4. Új orosz novellák. 5. A hétköznapi problémái. 6. Földrajz és politika. 7. A történelmi materializmusról. 8. A marxizmus politikai és gazdasági kérdései.

SZÜLETÉSSZABÁLYOZÁS

609

A magyarországi szociáldemokrata orvosok „A születésszabályozás orvosi szempontjai” cím alatt ankétot rendeztek. A téma felvetése egészségügyi és társadalomgazdasági szempontból kétségtelenül aktuális. Az élő emberanyag úgy fizikai, mint pszichikai szempontból 1914. óta szinte megdöbbentően leromlott s a mai gazdasági viszonyok között semmi kilátás nincs arra, hogy ezt a nivót érdemlegesen fel lehessen javítani. A humanisták jóhiszeműsége sem összegyűjtött kenyérmorzsákkal, sem fagyapótból kötött lélekmelegítővel nem plántálhat bele új erőket azokba, akik testben és lélekben elfáradnak a napi 10—12 órás éhbéres robotban vagy a hónapok és évek óta tartó munkanélküliségben. Aki tehát komolyan hozzá akar nyulni ehhez a kérdéshez, annak a dolgok lényegéhez kell lemennie. A felvetett problémát nem nézheti a maga elszigeteltségében, mint specifikumot; társadalmi jelenség ez s ezért a megoldásához is csak a társadalmi viszonylatok ismeretével és társadalmi célirányossággal kezdetünk hozzá. Különböztetjük többet ártunk, mint használunk azoknak, akiknek pedig feltétlenül használni szeretnénk.

Az emberiség szaporodásának problémája nem új jelenség sem a szociológusok, sem az orvosok körében. Az utópista szocialisták egy része az emberi életnivó emelkedésének érdekében kiadta a jelszót, hogy: vissza a természethez; s így gondolták megválthatónak az emberiség nagy tömegeit a végtelen robottól és baromi elcsigázottságtól. Az ő érzelmi szocializmusuk elbukott a tőkés termelési mód törvényszerűségein, egész koncepciójuk nem jelentett többet metafizikai illuziónál, gyakorlatilag megvalósíthatatlan óhajtozásnál. Ezek mellett az optimista világmegváltók mellett jelentkezett Malthus az ő számadatokkal bizonyító pesszimista felfogásával. S a felületes szemlélő s a dialektikátlan gondolkodó előtt könnyen úgy látszik, mintha Malthus túlnépesedési elmélete a felvetett kérdésre megadná a tudományos választ. Malthus az éhség problémáját a születések korlátozásával akarta megoldani. Nem is szólva a tudományos szocializmus vezérelméiről, a malthusi elméletet a neomalthusiánusok csoportja is tullepte. Ma már a modern polgári közgazdászok is megállapítják, hogy a gazdasági elnyomorodás nem természetfilozófiai, hanem társadalomtudományi kérdés.

Aki az éhség problémáját nem a társadalmi javak társadalmi elosztásával, hanem az éhezők kipusztításával akarja megoldani az téves utakon jár, a bajok megoldása helyett a bajok megrögződését és növekedését segíti elő.

Ezen az elvi alapon vizsgáljuk meg a szociáldemokrata orvosok ankétének elvi és gyakorlati útját és célját. Az előadó bevezetőjében, melyben Totis doktor több, mint háromnegyed óra hosszat exponálta a témát csak úgy, mint a férfi és női hozzászólásokban nemcsak a téma boncolódott fel, hanem az előadó és vitázók társadalmi beállítottsága is megmutatkozott. Az ankét szocialista tendenciákkal indult el és végső eredményében nagyon sok kétséget hagyott a szocialista hallgatókban.

Totis doktor előadásának gondolatmenetét nagy általánosságban így foglalhatnánk össze:

1. Annak ellenére, hogy a segédtudományok gyors fejlődésen mentek át az utóbbi időben, az orvosi tudomány mégis tulzatosan egyirányba toldott s egyszerű emlősállatnak, reflex masinának jelölte meg az embert és fizikai folyamatokkal és szövettani ismeretekkel óhajtotta megmagyarázni és megérteni az emberi élet problémáit. Ez az orvostudomány két irány-

munka

ban mulasztotta el módszerének, a tapasztalásnak kiterjesztését. Az egyik irány a lelki, a másik pedig a szociális irány.

2. A környezetre is kiterjedő és a társadalmi viszonyokat is tekintetbe vevő orvostudomány a születések szabályozásának a kérdésében semmiképpen nem elégedhetik meg a terhesség megszakításának azzal a rendkívül szűk lehetőségével, amely szerint a terhesség csak azon esetben szakítható meg, ha a gyermek kihordása vagy a szülés az anya életét veszélyezteti... az orvosi megfontolás, amely az anya társadalmi viszonyaival is törődik, az anya életét veszélyeztetve látja nemcsak a halálban, de a betegségekben, a munkaképességének a csökkenésében, kereseti viszonyainak a leromlásában is.

3. A szociális okokat, melyek egy terhességet a születésszabályozás szempontjából orvosi problémává alakítják, két csoportra oszthatjuk föl. Az első csoportba azok a körülmények tartoznak, amelyek között a család szaporulása a családtagoknak egészségi viszonyait rosszabbítja meg, a második csoportba pedig azok, amelyekben a társadalmi okok, a külső viszonyok és gazdasági körülmények nem adják meg az alkalmat arra, hogy a világra hozott gyerek a normális egészségi viszonyoknak megfelelően neveltesse fel... Elsősorban a lakásviszonyok és a kereseti viszonyok a döntőek, mikor a terhesség megszakításának kérdésében határozni kell, mert a születésszabályozás a főnálló család gazdasági viszonyaiból érhető csak meg és a szaporodás szükségessége a szaporodó család lakás és kereseti viszonyainak a megértése nélkül nem tárgyalható.

4. ... Magyarország még mindig óriási gyermekfölséggel rendelkezik... Ebből következik, hogy kevesebb születés az újszülötteknek biztosabb és jobb megélhetést és egészségi viszonyokat teremt, mint a fölös gyermekszámú család. Az egészségi viszonyoknak a születések szabályozása kérdésével való összefüggése röviden abban foglalható össze, hogy a fölös, túlságosan nagyszámú gyermek valamennyi gyermeknek egészségi viszonyát rontja meg, viszont a kisebb számú család az abban élő gyermekek egészségügyi viszonyait megjavítja.

5. Mindezek után a születések szabályozásának a szükségessége éppen orvosi megfontolások és az egészségügyi viszonyok ismeretének következményeképpen elengedhetetlenül szükséges és fontos, annál is inkább, mert a mai gazdasági viszonyok mellett egyetlen nemzetnek, így Magyarországnak sem lehet érdeke egyrészt az emberpocsékolás, másrészt pedig a munkanélküliek számának föltétlen emelkedése. Egyetlen államnak sem lehet az a célja, hogy emberfeleslege legyen, amikor meglévő emberanyagának ellátása is súlyos gondokat jelent számára, célja csak az lehet, hogy boldoggá tegye azokat, akik megvannak.

Elég lehet az idézetekből. Ennyiből minden logikusan gondolkodó olvasó előtt világosan áll az anket furcsa gondolatmenete, sőt antiszociális végeredménye.

Igazuk van a szociáldemokrata orvosoknak, ha felemelik tiltakozó szavukat az anya jogainak törvényes korlátozása ellen. De ez ellen a törvényes beavatkozás ellen ma már nemcsak a szocialista orvosok, hanem a haladó polgárság is komolyan tiltakozik. Ezen a ponton tehát nincs vitatkozni való Totis doktorral.

Közösen akarjuk, hogy a nő szabadon rendelkezessen teste felett.

Ugyancsak magától értetődik az előadónak az a tétele is, melyben az egészségügyekre hivatkozva odaáll a terhes anya mellé és világosan megmagyarázza, hogy éppen emberi szempontból a terhesség nemcsak akkor szakítható meg, ha a szülés az anya életét veszélyezteti. Mi is hangsúlyozzuk: *kétségtelen, hogy sok olyan külső körülmény és belső kényszerűség*

adódhatik a nő sorsában, amely terhessége dacára is fölmenti őt a szülés kötelezettsége alól. De orvosi szempontból ezek az okok inkább egészségügyi, eugenétikus mintsem társadalmi okok lehetnek.

A társadalmi okok elbirálása egészen más szempontok szerint kell, hogy történjen, mint amelyből Totis doktor szemléli és magyarázza a születésszabályozás kérdését. Amíg Totis doktor, mint orvos beszél a kérdésről, addig találók és értékesek megállapításai, de ahol, mint szociológus lép föl, ott megkorrigálhatalanul ellentétbe kerül a szociálista társadalomszemlélettel. *Nem a megszületendő ember életjogáért harcol, hanem a megszületendő gyermek elpusztításához való jogát követeli az orvosnak.* Azt mondja: „... a fölös, tulságosan nagyszámu gyermek valamennyi gyermeknek egészségi viszonyát rontja meg, viszont a kisebbszámu család az abban élő gyermekek egészségügyi viszonyait megjavítja.“ Ebben a megállapításában, illetve a megállapítást eredményező nézőszempontjában éppen társadalmi megfontolásból, Totis doktor alig különbözik valamiben Malthus tulnépesedési elméletétől. Malthus az éhség problémáját az *éhező emberek kiirtásával* akarta megoldani, ugyanigy Totis doktor a csecsemő-halandóság kérdését, amelynek elsősorban a fönnálló gazdasági berendezkedés az oka, nem ezeknek az okoknak a szociális megoldásával, hanem a *megszületendő gyermek elpusztításával* akarja a meglévők életnivóját följavítani. Malthus abban látta a bajok okát, hogy az emberiség szaporodása nincs arányban a föld termőképességével, Totis előadásában rámutatott azokra a szociális motivumokra, amelyek az emberiség tulnyomó részének elnyomorodását eredményezik, mégis ezeknek a bajoknak a megoldását *nem az osztálytársadalom uralmi formáinak a megdöntésénél, hanem az elnyomott osztály passzív rezisztenciájával véli megoldhatónak.* Ugyanazt mondja, amit Malthus. Nagy a nyomoruság, mert sok az ember. Ne szaporítsuk az emberiséget, akkor a meglévők életéből kitörüljük a nyomoruságot.

Mennyiben különbözik ez a fölfogás a gépromboló takácsok fölfogásától, akik ugy gondoltak a bajaikon segíteni, hogy neki kezdtek a gépek lerombolásának. S mennyiben különbözik ez a fölfogás annak az okoskodó parasztasszonynak a fölfogásától, aki ugy gondolja el a militarizmus megdöntését, hogy nem akar többé gyereket szülni, nehogy elvegyék tőle azt katonának. S mennyiben különbözik ez a fölfogás annak a középkori államfőnek a fölfogásától, aki ugy próbálta meg az országában dülő szociális bajok megoldását, hogy háboruba vitte a termelés szempontjából fölösleges és egyre hangosabban ordító éhezők ezreit és százezreit. Az itt fölsorolt példák bármennyire is más célt akartak szolgálni, mégis csak a fönnálló rend megerősítését szolgálták, mert passzív rezisztenciájukban nemcsak a maguk elégedetlensége, hanem a fönnálló rend igenlése is benne foglaltatik. Hol van az a marxista szocialista, aki azt ajánlaná a nyomorgó munkásságnak, hogy mindennap egy lyukkal huzzátok szorosabbra a nadrágszijatokat, így megkisebbedik a gyomrotok befogadó képessége s ennek következményeképp a szociális helyzetetek megjavítását is elértétek. Ilyen szociológus minden lehet, csak nem szocialista. Olyan orvos is minden lehet, csak nem a proletariátus osztálytudatos harcostársa, aki a proletárosztály helyzetének a megjavítását a proletariátus szaporodásának a megsabályozásával akarja elérni. Az uralkodó osztály ma a magántulajdon alapján álló termelési renddel halálra ítéli a dolgozó emberiség egy részét azért, hogy uralmi formáit továbbra is fönttarthassa s mi nem kérhetünk magunk mellé olyan orvos barátokat, legyenek azok akár kommunista, akár szociáldemokrata párttagok, akik a fönnálló társadalmi rend megerősítésének érdekében a fölnöttek elhullása mellé a megszületendők el-

munka

pusztítását is ajánlandónak tartják. Ne szentimentális specialisták, hanem marxista szemléletű szocialisták legyünk.

S ha szocialisták vagyunk, akkor nem mondhatjuk el, hogy: „Egyetlen nemzetnek, így Magyarországnak sem lehet érdeke egyrészt az emberpocsékozás, másrészt pedig a munkanélküliek számának föltétlen emelkedése... mikor meglévő emberanyagának ellátása is súlyos gondokat jelent (az állam) számára, célja csak az lehet, hogy boldoggá tegye azokat, akik megvannak.“

Ne szüljetez gyereket, mondja a szociáldemokrata orvos s igazán azzal próbálja bizonyítani, hogy ez ma egyetlen államnak sem érdeke. De mi az, hogy az államnak nem érdeke? A marxisták mióta gondolkodnak a kapitalis állam eszével. Valóban a mai osztályállamnak éppen gazdasági és politikai szempontokból nagyon jól jönne, ha valami isten csodája lesöpörné a föld színéről a munkára kényszerült, de munkához jutni nem tudó emberiség felét. Megszabadulna a szociális felelősségtől, a forradalom esedékessége hosszabb időre kitolódna. Sőt szinte csodálatosnak hat az is, hogy a szociáldemokrata orvosoknak ma még ankétezniök kell az ilyen értelmű születésszabályozás érdekében. Az abortuszokat tiltó törvény ma már nem gazdasági, hanem az államkonstrukció szempontjából fontos az uralkodó osztály részére. *Mint minden téren, ezen a téren is óvakodik attól, hogy a proletariátus számára megadja az emberi önrendelkezés jogát.* De ennek a törvénynek a megváltoztatása éppen gazdasági kényszerűségből már csak idő kérdése lehet. Az uralkodó osztály meg fogja változtatni a törvényt, de óva intünk szocialista gondolkodókat attól, hogy a születésszabályozás kérdését a mai értelmezésben és a mai elhibázott tendenciákkal vigyük be a proletariátus tudatába. Az anyák passzív rezisztenciája egyik oldalon valóban jelentős terhektől mentesíti a proletár-családot, de a másik oldalon maga fölött megerősíti a legtöbb bajt okozó osztályuralkodó rendszert. *A marxizmusból ne sétáljunk át a gandizmusba.* Anyagi nyomoruságunkat, szellemi elnyomottságunkat ne az osztályunkon elkövetett fizikai és pszichikai csonkításokkal akarjuk egyensúlyba hozni. Hiszen, ha az élethez való jogunk követelése helyett az életről való lemondásunk jogát fogjuk követelni, akkor egy olyan uton indulunk el, amelyen eddigi harcaink megtagadásához, nehezen elért eredményeink föladásához érkezhetünk el. Hiszen nemcsak a gyereke sok a proletárnak, hanem a lakása is rossz, emberhez nem illő odu. Magyarországon például a lakosság fele földes és alápincézetlen lakásban lakik. Tizen, tizenöten húzódnak meg egy oduban s nyilvánvaló, hogy ezért hasogat a csontjaikban és ezért a tüdővész és egyéb ragályos nyavalyák pusztítása. Ha lemondunk a megszületendő gyermek életjogáról, akkor ugyanilyen szociális megfontolással lemondhatunk a lábainkról és a tüdőnkéről is. Ahelyett, hogy emberibb lakásért harcolnánk, levághatjuk lábainkat és falábakon járhatunk, nehogy a testünkkel közvetlenül érintkezni kelljen a földes padlóval. Sőt kérjük meg orvosainkat, hogy operálják ki a gyomrunkat, hogy így megszabadulhassunk az éhség fájdalmaitól és gondjaitól. Szóval, legyünk okosak és ujsütött szocialisták és áldozzuk föl magunkat az állam oltárán.

A mai kor orvosa legyen szocialista. Mert a természettudomány mellett a társadalomtudomány mai fejlettsége bebizonyította előttük, hogy az orvos az embert nem foghatja föl, mint a világtól különálló s a társadalomból kiszakadt lényt. Az ember társadalmi ember. S az ember betegségeinek okosorozata nem áll meg a különféle bacillusoknál. Igaz, hogy az ember azért beteg, mert bizonyos bacillusok támadták meg a szervezetét, orvosi szempontból tehát ok a bacillus és okozat a betegség, de a társadalmi

orvos oknyomozása nem állhat meg a bacillusnál, mert hiszen a bacillus is már valaminek az okozata s ezt az okot a természetben és a társadalomban szintén föl kell kutatni s hatóerejét csökkenteni vagy megsemmisíteni. Orvosi szempontból ez a következtetés kell, hogy álljon a betegségekre, de ugyanez a következtetés kell, hogy álljon az anyaság és a szülés kérdésére is. A laboratóriumi specialista megelégedhetik a bacillusnak, mint kórokozó tünetnek a megvizsgálásával, a társadalmi orvosnak azonban a bacillusok fölismerésén túl a bacillusokat kitermelő helyzetek és körülmények megismeréséig kell visszakutatnia. S ahogyan a társadalmi orvos harcba kezd egy seb elgenyesevése ellen, ugyanugy harcba kell kezdenie a bacillusokat termelő társadalmi körülmények ellen is. A modern orvos inkább a betegségek megelőzését, mint meggyógyítását tartja elsődleges föladatának. Oktalanság, ha egy társadalmi orvos túl az egészségügyi szempontokon a születés szabályozásának a szükségességét propagálja ma, azzal az indokolással, hogy az általános elnyomorodásban minden ujszülött csak fokozza a család, továbbmenően a nemzet nyomorúságát. Ez az orvos megfélekedzik arról, először, hogy a mai nemzet fogalma nem azonos a népesség összességével s hogy a nyomorúságok okozója nem a túlnépesedés, hanem a magántulajdonon alapuló társadalmi berendezkedés.

S ne mondják, hogy könnyű ilyen fölülről beszélni s ilyen szélsőséges álláspontot elfoglalnia egy embernek, de ezeket a követeléseket következetesen, kerülők nélkül nem teljesítheti be a proletáriátus sok százezeres tömege. Az emberiség bajban van és segíteni kell rajta úgy és olyan mértékben, ahogyan az ma lehetséges! *Ez igaz.* De ez a tétel a szociálpolitika tétele. A szociáldemokrata orvosok azonban a születésszabályozás kérdésében a *szociálpolitikáig sem jutottak el.* Szociálpolitikai követelés lenne a megszületendő gyermek élethez való jogának a követelése, amely jognak intézményes biztosítására kórházak, csecsemőgondozók, gyermeknevelő otthonok, ingyen iskola és tanszerek és hasonló embervédelmi és kulturcélkat szolgáló eszközök követelése. De minderről az anketon belül alig is esett szó. Nem követelték itt a proletáriátus boldogulását az uralkodó osztály számlájára. Nem azt mondták: hogy anyák és apák harcoljatok a meglévő és megszületendő gyermekeitekért, hanem azt tanácsolták: hogy nyomorgó apák sterilizáltassatok magatokat, terhes anyák feküdjetek fel az orvosok műtőasztalaira, ne kívánjatok élni természetadta jogaitokkal.

A szociáldemokrata orvosok fentebb boncolgatott gondolatmenete és érvelése évtizedekkel ezelőtt talán időszerű lett volna az öntudatlanul osztályharcot folytató munkásság számára. Az osztályhelyzetét még fel nem ismerő munkás az általános nyomorúságot a családi körön belül gondolhatta megoldhatónak úgy, hogy a fölös számú gyermek kiküszöbölésével magát a pusztító nyomorúságot is kiküszöböli a családból s így a saját életéből is. De mióta, éppen a marxizmus megmutatta nekünk a társadalmi összefüggések törvényszerűségeit, azóta tudjuk, hogy a nyomor nem a család, sőt nem is a „nemzet“, hanem a politikailag elnyomott, gazdaságilag kiszákmányolt proletáriátus életproblémája. S ma már azt is tudjuk, hogy ez a probléma csakis az osztályuralom megszüntetésével, a kollektív termelési és elosztási formák között oldható meg.

Ez a végcél, vethetnék ellenem a „reálpolitikusok“, de nem felelkezhetünk meg arról, hogy a végcél megvalósításáig élnie is kell az embernek. A ma verebét ne adjuk el a holnap tuzokáért.

Ezek a „reálpolitikusok“ megfélekedeznek arról, hogy nemcsak a sokgyerekes családok nyomorognak, valamennyien ismerünk egygyerekes csa-

munka

ládokat is, akik olyan mélyre süllyedtek a nyomorban, hogy csak rablás, gyilkosság vagy öngyilkosság árán tudnak belőle kiszabadulni. S hány kallódó fiatal férfi és nő van olyan, akiket minden kívánczóságuk ellenére egymáshoz közel sem enged a nyomor? Elvtársaink mindezt mintha észre sem vennék. Ez a végcélpolitikát feladó revizionizmus oka nagyrészen a munkásság mai kétségbeejtő helyzetének és elcsuszott mozgalmi stratégiájának. Az itteni szociáldemokrata és a németországi kommunista orvosokkal együtt nagyon sokan még a háboru előtti ember fejével gondolkodnak a szociális problémák felett s a születésszabályozás kérdését mozgalmi szempontokból így állítják be: „a proletariátusnak nem lehet érdeke, hogy a termelőeszközök tulajdonosainak újabb, fölös számú emberi munkaerőt szállítson.“ Ennek az álláspontnak a tévedése: 1. A most születendő gyermek 15—20 év múlva lesz csak komoly munkaerő. 2. A racionalizált termelésnek nagyon kis mértékben van csak szüksége új embertömegekre. A kapitalizmus részére a munkanélküliség már-már elviselhetetlen tehertételt jelent és egyre elviselhetetlenebb veszedelmeket fog jelenteni a jövőben. Társadalompolitikai szempontból tehát *nem szülni*, a legjobb esetben is és általánosságban csak a munkanélküliséget csökkenteni, a kapitalisták nem kis öröme. De tudjuk, az újszülött gyermek csak hosszú évek múltán lesz számottevő erő a munkapiacra s most meg kell kérdeznünk, hogy a szociáldemokrata és kommunista orvosok komolyan meg vannak-e győződve arról, hogy a mai gazdasági helyzet 20 év alatt annyira sem fog megváltozni, hogy az adott körülmények között, a munkás egyik gyermekének feláldozása nélkül a másik részére biztosítani tudja a mindennapi falatot, a szükséges ruhaneműt és az emberséges lakóhelyet?

Nem azonosíthatjuk magunkat az orvos elvtársak pesszimista elgondolásával. És nem azonosíthatjuk magunkat a születésszabályozásnak általuk történt beállításával. Az út, melyet ők mutatnak, csak az emberi meghasonlásba és mozgalmi csődbe vihet bennünket.

Egészen más kérdés azonban a születésszabályozás egészségügyi, eugenetikai és jogi szempontok szerinti mérlegelése.

De hiszen ezekből a szempontokból nincsenek közöttünk ellentétek.

Követeljük a nők teljes egyenjogosítását az élet gazdasági, politikai és szexuális területein.

Követeljük az anya jogaiiba beavatkozó törvény eltörlését.

Követeljük, hogy a dolgozó nő úgy a munkaerejével, mint a testével szabadon rendelkezessen.

Követeljük a dolgozó nő részére a szülés ideje alatt a társadalmi ellátást, a megszületendő gyermek társadalmi támogatását.

Követeljük a terhes, de indokolható okoknál fogva szülni nem akaró nő részére az ingyenes klinikai segítséget.

Követeljük a fogamzás megakadályozását szolgáló preventív eszközök szabad propagálását, árusítását és ingyenes klinikai terjesztését.

Követeljük az ingyenes orvosi tanácsadók felállítását.

Az élet minden területén követeljük az ember társadalmi biztosítását a vagyonos osztály számlájára.

A szociáldemokrata orvosok ankétje meg akar szabadítani bennünket a társadalmi tehertételt jelentő gyermektől, mi, mint szociálisták harcolunk a gyermeknek, mint társadalmi produktumnak, az élethez való jogáért.

Mert, nem a mi sokadalmunk, hanem a mi társadalmi helyzetünk ítél bennünket halálra.

Kassák Lajos

A HUSZÉVESEK KOROSZTÁLYA

615

Már két napja jártunk és még mindig nem láttuk Pozsonyt. Akkor leigazoltattak a fináncok és megmondták, hogy rosszul megyünk, mert a kacsaringós Duna mellett nagy a kerülő. Menjünk be Csallóközbe és az országúton hamarabb elérjük Pozsonyt. Be is mentünk egy faluba, s mivel éhezünk, a barátom eledelt kéregetett a parasztoktól. Én szégyeltem bemenni, ezért ő tartott ki. Egy szódavíz hordó autó vitt el azután Pozsonyba és letett a malomligeti vámnál. Csavarogtunk az uccákon, nem tudtunk mihez kezdeni. A barátom megismert egy szijgyártót, de ő is keveset keresett, nem tudott kisegíteni. Este visszamentünk Főrévre és egy gazdtól az istállóban kértünk lakást. Azontul Főrévre mentünk minden éjszaka aludni, s reggelenként onnan mentünk ki a pozsonyi munkaközvetítőre. Elmentünk az épületekre is, de baj volt, hogy nem tudtunk szlovákul, s különben is azt mondták: „Még a nős embereknek sincs munkájuk, fiatalok még csak valahogy megélik.“ Ugy éltünk meg, hogy a barátom három napig házakban kért enni, míg végre kiközvetítették egy susztereiba a Richard uccán. Vagy tíz napig jártunk Főrévre aludni, míg végre is nem adtak ott lakást. Erre rászoktunk a határra és szalmakazalban aludtunk. Egyszer kerestem a barátomat a susztereiben és ott fogott a mester, tetszett neki a munkám. Volt kis pénzünk, vettünk lakást a Zsidó uccán. Nagyon piszkos volt és mindjárt első éjjel razzia volt, igazoltattak. Erre csak a ruhát őriztettük ott és kint háltunk továbbra is. A kisegítő munka a Richard uccán véget ért, barátom nem bírta ki tovább a munkanélküliséget és elment haza.

Nem volt hová hazamennem, kijártam a határra Püspökire, beálltam dolgozni a gazdákhöz. Kapáltam napi tíz koronáért és kosztért. Kint háltam kocsiszinben vagy istállóban. Aratáskor elmentem csépelni géphez, ezért husz koronát kaptam naponta és kosztot. Szereztem is kétszáz koronát, most már tudtam lakást magamnak kifogadni Pozsonyban. Elmentem a Vár utra, ott laktam. Huzamosabb időre kaptam suszterműhelyben munkát, előbb az országúton, majd a Klarissza uccán dolgoztam. Megkértem mindig a mestert, hogy félóránként fölállhassak a székemről néhány percre, különben nem bírom a munkát. Álltam a szék előtt, megint leültem.

Ha közben megint munkanélkül maradtam, kikerültem az uccára. Estefelé cirkáltam, hogy hol fogok aludni. Mindig kerestem magamnak buvóhelyet. Többnyire vagonban aludtam a kábelgyár mögött. Ha szép idő volt, nyitott vagonba kapaszkodtam föl, aminek nem volt teteje, csomó fűvet vittem fel, s megbujtam a deszkák alatt. Volt úgy, hogy a rendőr megugrasztott. Arra ébredek, hogy fölöttem a feje. „Co tu hledáte?“ kérdi tőlem, nem szóltam semmit, csak megpucoltam, míg bemászott, kiugrottam. Azontul inkább a téli kikötő vagonjaiba jártam. Ha eső esett, bent a fékező budéjában aludtam ülve. A budé két ajtaját bévülről bekötöttem. Egyszer odaveszett a zsebkendőm. Rángatja valaki éjjel az egyik ajtót én gyorsan kibogozom a másikat, leugrottam és rohantam ki az erdőbe. A másik ajtót zsebkendővel kötöttem meg, a zsebkendő ottmaradt. Egyszer egy finánc elcsipett, amikor a téli kikötőben mosakodtam reggel. Nem mertem többet odamenni.

Már Komáromban rendes tagja voltam a vörös szakszervezet bormunkás szekciójának, Pozsonyban is tovább tag maradtam és fizettem is. De elhatároztam, hogy szorosabb barátságba lépek a kommunista ifjúság munkásokkal. Egy ruszinszói zsidó munkásfiu hozott össze velük. 1929. november havában már agitátor voltam a tanoncsztrájkban. A sztrájk a

munka

vasárnapi és a munka utáni tanoncoktatás és az éjjeli dolgoztatás ellen tört ki. Azt akartuk, hogy a tanoncoktatás a rendes munkaidőn belül legyen. Én bejártam a Rózsa uccai Csáki iskolába a tantermekbe agitálni. Egyszer megfogott az igazgató és át akart adni a rendőrnek, de kirántottam magam. De egy másik esetben éppen egy tanonccal beszélgettem, amikor hátulról valaki elkapja a galléromat. Magas barna ember volt, ürge fogai voltak neki. Azt mondja csehül, hogy igazoljam magamat. A törvény nevében letartóztatott és bevitt a rendőrkapitányság épületébe. Már várt rám egy vak detektív. (Az egyik szeme üvegből volt, banzsalitott rám.) Először is egy nagy fejbét kaptam hátulról, hogy majdnem orra estem. Amikor lefogtak, elszaladt az a tanonc, akivel beszélgettem. Most azt akarták tőlem megtudni, hogy ki volt az, pedig ha akartam volna, akkor sem tudtam volna megmondani a nevét. A vak belecsimpeszkedett a hajamba, beleverte fejemet a szekrény sarkába, szememre huzta a hosszú hajamat és puff betakart egy alapos pofonnal. „Huzd ki magad, az apád szentségét, vörös pionérosan!” ordította rám és ha kihuztam magam, megint pofonvágott. Kaptam vagy háromszáz pofont és nyolcat a pendrekkel, három napig voltam a rendőrségen, de hogy kivel beszéltem mégsem tudtam megmondani. A járásbírószágon elítéltek háromnapos fogházra, vagy husz koronára, inkább leültem 1930. januárjában. A rendőrséghez azontul többször is volt szerencsém. A legjobban megjártam 1930. május 1-én. Én az Eszterházi téren az ifjumunkások nevében szóltam a népgyűléshez, közvetlenül Major István képviselő előtt. Alig jöttem le az emelvényről, megüt egy rendőr és kiabálni kezd rám. „Beste domu“ hajtogatta, de többet nem értettem. Mondtam neki magyarul, hogy ez nyilvános gyűlés, van jogom beszélni, de mikor egyre tovább ráncigált, bizony én fejbevágtam. Erre összecsozdult sok rendőr, detektív és rohant rám. Elhuztak a hajamnál, kezemnél fogva a kaszárnyáig, de ott belekapaszkodtam a kerítésbe. Vagy nyolcan huztak, ütöttek, közbe-közbe az egyik vagy másik kezemmel én is alaposan visszavágtam. Mégis legyöztek. Egy detektív nehéz sétabottal ráütött az ujjamra. Erre elengedtem magam és máris vittek. Ötször vertek ájulásig a vallasáson. A vallasás délelőtt 11 órától este 9-ig tartott, közben csak egy órát pihenhettem a cellában.

Négyheti vizsgálati fogház után bekerültem Terebesi bíró elé, beismertem, hogy kiáltottam és fogom is mindig kiáltani: „Éljen a világforradalom. Le az ifjumunkások elleni rendőrterrorral.“ Sokat magyaráztam a bírónak, beszélhettem magyarul. A bíró három hónapot adott és 100 korona pénzbírságot. Kaphattam volna akár öt évet is, mondotta, de tekintettel arra, hogy alig töltöttem be tizenkilenc eszendőmet, a legkisebb büntetést szabta ki. Megkérdeztem tőle: „Bíró ur kérem, muszáj ezt mindjárt leülni?“, azt felelte: „Ajánlom, hogy most ülje le, jól jár, mert ha most leüli, be lesz számítva a négyheti vizsgálati fogság.“ Ugy kerültem a fogházba a Kecse uccán. A cellatársam egy cseh fiú volt, szintén suszter, de ő lopásért volt bent. Nagyon rossz volt a koszt, nem birtuk már. A rabok azt mondták, hogy Trencsénben jobb. Elkérkedtünk tehát a trencsényi börtönbe, de nem vittek el, többet raporra sem engedtek. Erre összeverekedtünk, véresre karmoltuk egymást, direkt azért, hogy helyezzenek el, nem használt. Egyszer szentes füzeteket adtak, azokból trombitát sodortunk és ordítottunk bele. Lerugdaltuk a falat és eltörtük a cilindert a petróleumlámpáról. Most már elvittek raporra és engem átosztottak Trencsénbe. Vasraverve vitt egy fegyőr az állomásra, négy órát bámultak rám az emberek a vonaton, egy másik fegyencet is vittek, azt Lipótvárra szállították.

1930. augusztus 2-áig voltam a trencsényi börtönben, leültem egy napot

a 100 koronáért is. Sok munka volt. Az ügyészség pincéjében fát vágtam, de rossz volt ott a levegő és kerti munkát kértem. Jól is éreztem magamat, jól is viselkedtem, kis nyugalom jött a szomorú életembe. Még dupla reggelit és kenyéradagot is kaptam a kerti munkáért. Csak az volt a rossz, hogy nagyon rászoktam a cigarettázásra, pedig azelőtt nem dohányoztam. Egyszer tréfából megszöktem, de úgy, hogy megint visszaszöktem a kerti munkások sorába észrevétlenül. Nagy izgalom volt, üldözni kezdtek, amint futni láttak s kerestek, amikor eltűntem. Végül kisült, hogy nem is hiányzik senki. Azt hitték megbolondult a rendőr, aki a szökést észrevette és én nagyot mulattam magamban. Hamar vége volt a börtönnek, kaptam 50 koronát a vörös segélytől és az elvtársaimtól utravalót és visszajöttem vonaton Pozsonyba. 1931. január 13-ig megint suszter voltam, de akkor egyszerre megint munka nélkül találtam magamat.

Havat hánytam a város uccáin és itt összebeszéltem több ifjumunkással, hogy csinálni kell valamit. Nem élet ez így tovább. Harmincan felmentünk a városházára és megleptük Kovács doktort a szegényügyosztályban. Segélyt kértünk, mert elfogyott a hó. Amikor Kovács doktor látta, hogy milyen sokan vagyunk és mind ugyanazt akarjuk, ránk szólt, hogy válasszunk két bizalmi és ő azokkal fog tárgyalni. Deák Lajcsi barátom és én lettünk a bizalmiak. Előterjesztettük a helyzetünket és a doktor a Vörös Kereszt útján az YMCÁ-ba utalt ki nekünk segélyt. Tizenhatan lakást kaptunk fürdővel és vagy 100—150 fiu ingyen kosztolhatott hónapokon keresztül egészen május 29-ig. Előadásokat is hallgathattunk hetenkint. Hát érdemes volt összeállni, érdemes volt felvonulni a városházára. Kivivtunk magunknak egy kis jobb életet.

Az YMCÁ-ban ért a tavasz. Fehér Gabi barátommal, egy borbély-segéddel együtt eljártunk a Duna uccára a munkásotthonba sportolni. Itt van ugyanis a Proletár Testedző Egyesület tornaterme. A sport mellett szavalókórust is szervezett egy jogász, aki nagyon jó barátom nekem, pedig megtudtam később, hogy annak a Terebessy birónak a fia, aki engem három hónapra és 100 koronára elítélt. De sohasem haragudtam rá ezért. Sportoltunk, kirándulásokat terveztünk és egyszer Balázs Bélának, aki Berlinből jött a szociálista diákokhoz, be is mutattuk a szavalókórusunkat fent a hegyekben, a Vödric völgy felett. Néha épületen dolgoztam hetekig az Unitasz építkezési szövetkezet új házainál, máskor kutató ástam egy szőlőkertben és nem találtunk vizet. De többet voltam munka nélkül, mint munkában. Ha a sport és a szavalókórus nem lett volna, talán egészen csavargó leszek a nagy szegénységben. Össze is vesztettem amiatt a Mariska nővéremmel. Haragudott rám, hogy lerongyolódtam és lumpenproletár leszek. Azt elismerem, hogy a munkanélküliségben elszokik az ember a munkától. Ha aztán egy napot megint dolgozik, nehezebbre esik, mert már megszokta a csavargó életet. Gondolatok jönnek az ember fejébe, hogyha eddig megéltem munka nélkül, tovább is megy. De viszont bejön az embernek az a gondolat is a fejébe, hogy munka nélkül nem lehet tisztességes ember. Igaza van ezért a nővéremnek, de lássa be, hogy nem én tehetek erről a nyomoruságról, hogy még csak nem is dolgozhat a proletár.

Még a sportot és a kulturát is elvonnék tőlünk. Pünkösdkor sportegyesületet akartunk szervezni Nemeskossuton, ki is mentünk biciklin és velünk Terebessy Jancsi, Zsabka Sanyi barátommal 46 ifjumunkást irtunk össze sportra és hívtuk őket a határba, csak megvártuk, míg vidékről is bejönnek egy kommunista népgyűlésre. Én éppen egy parasztházban voltam, amikor kiabált egy asszony: „Jaj, már verekednek.” Kirohanok Fehér

munka

Gabival, hát éppen a csendőrök háta mögül látom, mi történik Major képviselővel. Vagy hat csendőr szuronyt szegezve felénk fordult, de nem futottam el, csak meghátráltam, karba tettem a kezemet és merően rájuk néztem. De nem lőttek ránk és visszaléptek a kordonba. Ebben a pillanatban a másik oldalon már eldőrdültek a fegyverek. Én csak álltam karbatett kézzel és néztem, mi történt. Sikongattak asszonyok, közéjük mentem, mondtam nekik, nincs halott, csak riasztó lövések voltak. Valaki hozta a hírt, hogy sebesültek és halottak vannak. Erre elhatároztam, hogy utánanézek magam is a dolognak, nem hittem el, akárhogy pattogott is a golyó. A kertek alól mentem be a szövetkezet udvarába, ott vértócsákat láttam és vérrel voltak spriccelve a falak. A hátsó szobában feküdt ágyban Zsabka Sanyi, egy elvtárs mosogatta sebeit. Megkértem, hogy öntsem ki a véres vizet. Zsabka Sanyi azt mondta nekem: „De elszaladtatok. Ugy-e, elvtárs?” Nem feleltem semmit. Előbbre mentem az udvarra, megint csak a falakat vérrel spriccelve láttam. Kerestem Kugler Józsit, legjobb barátom bátyját Hegyről. Akkorra már csendőrök szálltak meg mindent, nem mehettem ki az udvarból. Elől az udvaron egy fiatal munkás feküdt, halott volt, ki volt nyújtózkodva, sárgán. Felemeltem az ingét, egy kerek lyukat láttam a balmellén, a szive fölött. A szemei nyitva voltak, a seben még nem aludt meg a vér. Ez volt Gyevát János 17 éves ifjómunkás társam Diószegről. Mellette egy idősebb munkás holtteste feküdt. az ottaniak mondták, hogy Thurzó István. Két és fél cm. széles bajonett-szurást láttam a szive alatt. Felírtam magamnak a halottak és sebesültek nevét. Két csendőr toppant be az udvarba, csehül kiabáltak, elkergettek. Még tudomásul vettem, hogy Zsabka Sanyi barátom már meghalt, visszamentem a kertek alatt oda, ahonnan jöttem, átöltözök a sportruhából feketébe, hogy a csendőrök meg ne ismerjenek és biciklin siettem haza, elsőnek vittem a hírt Pozsonyba az elvtársakhoz.

Jártam Prágában a nyáron az ottani ifjómunkásoknál. Ott van kifejlett sportmozgalom, szindarab, ének és nagyon sokan is vannak. A cseh elvtársak többet tudnak nálunk. De nem lesz ez így soká. Ha lőnek is ránk, mi is be fogjuk organizálni az ifjómunkás tömegeket a proletárkultúrába és a proletársorba. Mert különben nem élet az ifjómunkás élete.

Ha nem éhezem, akkor az András uccán eszem, a Népkonyhában. 20 fillér a leves, 1 korona a tészta. Reggelire fél liter tej 1 korona 10 fillér, kenyér 50 fillér. Vacsora ugyanez vagy 1 koronáért töpörtyü a kenyér mellé. Napközben ha jól megy, veszek fél kiló körtét 1 koronáért vagy még kenyéret 50 fillérért. Kosztom tehát 4—6 korona naponta. Egy ágyban alszom egy építőmunkással a Bástya uccán, ezért 20 koronát fizetek egy hétre. Alig tudom ezt a kis pénzt előteremteni, pedig enélkül már igazán elpusztulok. Most kifutófiunak megyek a szárazvámra egy villanyszerelőhöz, pedig mindig gyárba szeretnék menni. Talán rendbe jövök egy kissé, keresek heti 100 koronát, de dolgozom reggeltől estig folyton. Külön ágyban szeretnék aludni és rendbehoznám a holmimat.

Van azért egyes-másom. Egy fekete ruhám, 1 munkaruhám, 1 rossz felöltőm, 1 windjakkem, 1 rövid télikabátom, 2 rossz sipkám, 3 jó és 1 rossz ingem, 2 sportingem, 6 alsónadrágom, 1 klottnadrágom sportra, 1 cserkésznadrágom, egypár tornacipőm, 1 pár rossz cipőm, 8 zsebkendőm, 1 rózsaszínű selyemzsebkendőm, 3 rossz kravátlím, 8 keménygallérom, 1 vörös cserkésznyakkendőm, 3 pár lyukas zoknim, 1 nadrágszíjjam, 1 nadrágtartóm, 1 arany töltőtollam, amit a nővéremtől emlékebe kaptam. 30 kommunista jelvényem, 1 pulloverem, 1 zsebtükröm, 1 bicskám, 3 ceruzám, 1 fésűm, 30 szocialista könyvem, 1 si-cipőm, de kinőttem. 2 rossz

pénztárcám disznek, mert pénz nincs bele, a suszterszerszámom és egy öreg kofferem. Ez minden, de helyem nincs, ahol kibonthatnám és rendbe is kéne már egyszer hozni a sok szakadt holmit. Talán megint megszeret a nővérem, hogy már munkám van a villanyszerelőnél. Ő segített ki engem mindig, nagyon szeretett, mindig második anyámnak tartja magát. Ő szokta összespórolni a pénzemet, ha van és együtt veszünk ruhát. Most télire megint kéne, attól félek, hogy erre nem telik a villanyszerelőből.

Bajos a nemi élet is. Prostitúáltaktól mindig óvakodtam, de voltak kedveseim, akikkel szerettük egymást, mint barátok. A barátnőket mindig úgy vettem éppen, mint a barátokat, éppugy beszéltem velük nemi dolgokról is. Amióta munkánélküli voltam, nem lehetett moziba se hívni azt a nőt, úgy, hogy nélkülözők husvét óta.

Még azt, hogy 1930. óta vagyok felekezetenélküli. Március 19-én éppen az én nevem napján, misét tartott a pápa a szovjetunió ellen. Hogy ezt megtruccoljam, többen Jóskák kiléptünk az egyházból.

Ez röviden egy ifjumunkás élete. Béreslegények, szegény falusi gyerekek, suszterinasok és segédek, építőmunkások, hólapátolók, napszámósok, munkánélküliek, kifutófiúk villanyszerelőknél és másoknál, ifjumunkások, kedves elvtársak, komisz élet ez a miénk, harcoljatok az ilyen élet ellen.

(Vége)

Száraz József.

A MUNKA ISKOLÁJA

ENGELS:

A MUNKA SZEREPE A MAJOM EMBERRÉVÁLÁSÁBAN

(Második közlemény.)

Bizonyos, hogy sok százezer év telt el, — a föld történetében nem több, mint az ember életében egy pillanat¹ — míg a fákon tanyázó majomseregből emberi társadalom fejlődött. De végül meglett. S ismét mi a jellemző különbség a majomcsoport és az emberi társadalom között? A *munka*. A majomcsoport megelégedett azzal, hogy végiglelte a maga területét, amelyet a földrajzi helyzet vagy a szomszédos csoportok ellentállása szabott ki részére; vándorutra is kelt és harcha is szállott, hogy új területre tehessen szert, de e területből nem tudott többet kihozni, mint amennyit az természettől fogva nyújtott, eltekintve attól, hogy öntudatlanul megrágyázta ürülékével. S mihelyt minden számbajöhető terület el volt foglalva, a majomnépesség további szaporodása lehetlenné vált; legfeljebb arról lehetett szó, hogy a létszám nem csökkent. De minden állat nagymértékben pazarol az élelemmel s emellett csirájában pusztítja az utánpótlást. A farkas nem kiméli úgy, mint a vadász, a szarvastebenet, amely a következő évben üszöt vetne néki; Görögország kecskéi, melyek lelegelik a fiatal cserjét, mielőtt kifejlődnék, kopárrá tarolták az ország összes hegyeit. Az állatok e „rablógazdálkodásának“ fontos szerepe van a fajok fokozatos átalakulásában, minthogy arra kényszeríti őket, hogy a megszokottól más táplálékra fanyalodjanak, ezáltal változik vérük vegyi összetétele és testük egész szervezete mindinkább más lesz; a megrögződött fajok pedig kihalnak. Semmi kétség benne, hogy ez a „rablógazdálkodás“ lényegesen elősegítette eleink em-

¹ Egy elsőrangú szaktekintély, Sir W. Thompson, kiszámította, hogy valamivel több, mint párszázmillió év folyhatott le attól az időponttól, amikor a föld annyira lehűlt, hogy növényi és állati élet jelenhetett meg rajta (Engels megjegyzése).

munka

berré válását s egy oly majomfajánál pedig, amely intelligencia és alkalmazkodóképesség dolgában messze túltett a többiekén, szükségképpen oda vezetett, hogy a táplálékul használt növények száma egyre nőtt s hogy e növényeknek mind több és többféle részét fogyasztották el, szóval, hogy a táplálkozás, azaz a testbe jutott anyagok sora, mely az emberré válás vegyi előfeltétele, mind változatosabb lett. Mindez azonban még nem volt munka. A munka a szerszámok készítésével kezdődik. És melyek a legrégebb szerszámok, amelyekről tudunk? A történelemelőtti korok leleteiből, az első történelmi népek s a mostani legalacsonyabb fokú vadnépek életmódjából ítélve a vadászat és halászat szerszámjai, az előbbiek egyszersmind fegyverül is szolgáltak. De a vadászatnak és halászatnak a pusztán növényi táplálkozásról a husevésre is való áttérés az előfeltétele s ez ismét fontos lépés az emberré válás útján. A *hustáplálék* ugyszólván kész állapotban tartalmazza mindazokat az anyagokat, amelyekre a testnek a maga anyagcseréjéhez szüksége van; az emésztés időtartamának lecsökkentésével lerövidítette a test növényi életnek megfelelő egyéb vegetatív folyamatait is és ezáltal több idő, több anyag és több kedv jutott a voltaképpeni állati élet kifejtésére. És minél jobban eltávolodott a kifejlődő ember a növénytől, egyszersmind annál inkább felemelkedett az állat fölé is. Mint ahogy a növényi táplálékra való rászakos a husevés mellett, a vad kutyát és macskát az ember szolgáivá tette, úgy a husevésnek a növényi táplálék mellett való kialakulása lényegesen hozzájárult ahhoz, hogy a kifejlődő ember mindinkább testi erőre és önállóságra tett szert. De a husevés leglényegesebb hatása az agyban mutatkozott, amely most sokkal bőségesebben kapta a táplálásához és fejlődéséhez szükséges anyagokat, mint azelőtt s ennek következtében gyorsabban és tökéletesebben fejlődhetett ki a nemzedékek során. A vegetáriánus urak szives engedelmével: az ember nem husevés nélkül jött létre, s ha igaz is, hogy a hussal való táplálkozás minden általunk ismert népnél valamikor emberevéshez vezetett (a berliniek ősei, a veletabok, vagy vilcek még a 10. században is megették a szüleiket) ez ma már természetesen mit sem jelenthet.

A husevés további két döntőjelentőségű lépéshez vezetett s ez a tűz meghódítása s az állatszeliidítés volt. Az előbbi még jobban lerövidítette az emésztés tartamát, mert a táplálék ugyszólván félig megemésztve került a szájba; a második bőségesebbé tette a huseledelt, amennyiben a vadászat mellett új, rendszeresebb ellátási lehetőséget teremtett s emellett a tejben és termékeiben olyan új táplálékot adott, melynek értéke legalább is egyenlő a huseval. Így mind e két lépés már közvetlen fölzsabadulási eszköz az emberi faj részére; közvetett hatásuk részletezése, bármilyen nagy fontossággal is bírt az ember és a társadalom fejlődésére, ehelyütt tul messzire vezetne.

Ahogy az ember megtanult megenni minden ehető, úgy megtanult élni is minden éghajlat alatt. Szétterjeszkedett a föld minden lakható részén, ő, az egyetlen állat, amely saját belső képességei révén tette ezt. Minden más állat — a háziállat és a háziifereg, — amely megszokta a különböző éghajlatokat, ezt az eredményt nem a maga erejéből érte el, hanem azért, mert az ember környezetéhez tartozott. És az őshaza egyenletesen forró éghajlatából való átmenet hidegebb tájakra, ahol az év télre és nyárra oszlik, új szükségleteket teremtett: lakás és ruházat kellett, védekezésül a hideg és a nedvesség ellen, új feladatok jelentkeztek, velük újfajta tevékenységek sora, amelyek az embert mind távolabb vitték az állattól.

A kéz, a beszédszervek és az agy együttműködése által és pedig nemcsak az egyes embernél, hanem a társadalomban is, az emberek képesek lettek arra, hogy mind bonyolultabb munkákat végezzenek, mind nagyobb célokat tűzzenek ki és érjenek el. Maga a munka is nemzedékről nemzedékre más, sokoldalubb, tökéletesebb lett. A vadászat és az állattenyésztés mellett fellépett a földművelés, majd a fonás és szövés, a fazekasság, az ércek földolgozása, a hajózás. Az ipar és a kereskedelem mellett megjelent a művészet és a tudomány, a törzsekből nemzetek és államok lettek. Kifejlődött a jog és a politika és vele az emberi dolgoknak az emberi agyban való fantasztikus tükörképe: a vallás. E képződményekkel szemben, melyek úgy jelentkeznek, mint az agy termékei és látszólag uralkodnak az emberi társadalmak felett, a dolgozó kéz szerény készítmé-

nyei háttérbe szorulnak; annál is inkább, mert a munkát kitervelő fej a tervezett munkát a társadalomnak már igen korai fejlődési fokán (így p. o. már az egyszerű családban) idegen kéz által el tudta végeztetni. A civilizáció gyors fejlődését pusztán az agy fejlődésének és tevékenységének, a fejnek érdeméül tudták be; az emberek megszokták, hogy cselekvésüket gondolkozásukból magyarázzák, nem pedig szükségleteikből, (amelyek persze visszatükröződtek, tudatosultak a fejben) — s így fejlődött ki az idő folyamán az az idealista világnézet, amely különösen az antik világ elmerültével vált urrá a fejekben. És még ma is annyira uralkodik, hogy még a darwini iskola materialista természetkutatói sem tudnak maguknak tiszta képet alkotni az ember keletkezéséről, mert ennek az ideológiai befolyásnak a következtében nem ismerik fel a munkának e folyamatban való nagy szerepét.

Az állatok, mint már jeleztük, csakugy módosítják a külső természetet tevékenységük által, akár az ember, ha nem is olyan mértékben; a környezetnek ez az általuk létrehozott változása aztán ismét változtatón hat vissza rájuk. Mert a természetben nem történik semmi sem elszigetelten. Minden hat minden másra és viszont; és leginkább erről a minden irányba ható mozgásról és kölcsönhatásról való megfélekedés teszi, hogy természettudósaink még a legegyszerűbb dolgokban sem látnak tisztán. Látnak, hogyan akadályozták meg a kecskék Görögország újra való beerdősődését; Szent Ilona szigetén az első odatelepülők dísznai és kecskéi majd teljesen kipusztították a sziget régi növényzetét és így előkészítették a talajt, amelyben a későbbi hajósok és telepesek által meghonosított növények elterjedhettek. De ha az állatok tartós hatást is gyakorolnak környezetükre, ez nem szándékos és magukra az állatokra nézve pusztán véletlenszerű. Minél jobban eltávolodik azonban az ember az állattól, a természetre való behatása annál inkább megfontolt, tervszerű, határozott és eleve ismert célra irányuló tevékenység jellegét ölti. Az állat kipusztítja egy vidék növényzetét, anélkül, hogy tudná, mit tesz. Az ember is megteszi, de azért, hogy a felszabadult területen szántson, vessen, fát és venyigét ültessen, mert tudja, hogy a föld sokszorosan fizet. Hasznos növényt és háziállatot visz egyik tájról a másikra s így megváltoztatja egész földrészek növény- és állatvilágát. A tenyésztés révén az ember keze alatt mind növények, mind állatok oly átalakuláson mennek keresztül, hogy végül fel sem ismerhetők. Hiába keresnők azokat a vad növényeket, melyektől gabonafajtáink származnak. Még most is vitás, milyen vadállattól erednek kutyáink, melyek egymásközt is annyira különbözőek, vagy lovaink, amelyek faja nem kevésbé változatos.

Magától értetődik, hogy nem akarjuk elvitatni az állatoktól a tervszerű, megfontolt cselekvésre való képességet. Ellenkezőleg. Mindenütt, ahol protoplazma, élő fehérje létezik és reagál, azaz bizonyos külső ingerekre határozott, bár még oly egyszerű mozgásokat végez, már tervszerű cselekvés csirái vannak jelen. Ilyen reakció jelentkezik ott, ahol még sejt, vagy éppen idegsejt nincs is. A rovarvő növényeknek az a módja, hogy zsákmányukat hogyan kaparintják meg, bizonyos tekintetben szintén tervszerűnek látszik, bár teljesen öntudatlan. Az állatoknál a tudatos és tervszerű cselekvésre való képesség az idegrendszer fejlődésével arányosan alakul ki és az emlősöknél már magas fokot ér el. Angol rókahajtóvadászatokon nap-nap után megfigyelhető, mily pontosan fel tudja használni a róka a maga nagy helyismeretét, hogy elmenekülhessen üldözői elől, mily jól ismeri és felhasználja a terep minden előnyét. Háziállatainknál, melyek az emberrel való érintkezés során magasabb fejlettségi fokra jutottak, nap-nap után ravasz csinyeket figyelhetünk meg, amelyek egyazon fokon állanak a gyerekek csinyjeivel. Mert mintahogy az emberi csirának az anyaméhben való fejlődésfolyamata pusztán lerövidített ismétlése állati őseink sokmillióéves testi fejlődéstörténetének, ugy a gyermek szellemi fejlődése is ez elődök, vagy legalább is hozzánk közelebb álló nemzedékek szellemi fejlődésének még inkább lerövidített megismétlése. De persze valamennyi állat minden tervszerű cselekedete sem tudta elérni azt, hogy a földre rányomja a maga akaratának a bélyegét. Ehhez az emberre volt szükség.

Fordította: Falus Ervin

(Vége következik.)

munka

VÁLASZ NÉHÁNY LEVÉLRE

Néhány elvtársamtól és olvasómtól levelet kaptam Csehszlovákiából és Romániából. A levelekben egyrészt szigorú leszólások vannak a *Korunk* ellen, a februári számban írt „Megnöttek és elindulnak” könyvemmel kapcsolatos személyi támadás miatt, másrészt kérdéseket intéznek hozzám, hogy ki a cikk írója és mi a véleményem a *Korunk* „aljas” támadásáról.

Kedves elvtársak, a *Korunk*-ügynél érdemesebb piszkolódásokat sem szoktam szóra érdekesíteni, de mivel önök barátilag kérdeznek — válaszolok.

A cikkeske feletti bosszankodásukat megértem, mert hiszen az nem irodalmi kritika, hanem, mint P. O. elvtárs írja: kihabzott nyálka, ami büzlik és elundorító. — A magam részéről jogosultnak tartok minden kritikát, a legszigorubbát is, mert a becsületesen szigorú kritika esetleges hibáira figyelmezteti az írókat és fejlesztheti az olvasó kulturáltságát. Sajnos azonban Magyarországon az ilyen kritika alig ismeretes. Még kevésbé ismeretes az ugynevezett szocialista fronton, ahol a munkás olvasóközönség még nem termelte ki a maga kritikusi gárdáját s a polgári osztályból átesuszott „kritikusok” osztályukban érvényesülni nem tudó irodalmi-politikai jampecek, akik most minden lelkiismeretlenségükkel, szexuális nyavalyáikkal, elposványosodott esztétizmusukkal ezen az oldalon próbálják meg érvényesülésüket. S ez annál is inkább sikerülhet nekik, mert a „baloldali” lapok egy részének a szerkesztői is az ő osztályukból csusztak át ide eszmei javasasszonyoknak és mozgalmi hóhéroknak. Ez a megállapítás teljességben ráillik a *Korunk* szerkesztőjére és az ő cikkírójára is. Ha az elvtársak kíváncsiak Vas Istvánra, úgy gondoljanak vissza a „Megnöttek és elindulnak” költöcske alakjára és a maga valóságában szemük előtt fog állni a „szocialista kritikus” dekadens, korrupt figurája. A regényfigurája Vas István és osztályos társai életéből van kimintázva és így érthető az ő felvitése és kétségbeesése. S hogy a szóban lévő *Korunk*-cikkeskén kívül milyen szocialista irodalmi munkásságot fejt még ki Vas ur, erre vonatkozólag lapozzák át a *Pesti Hírlap* vasárnapi mellékleteit és ott meg fogják találni Arany és Vörösmarty utánzatú versecskéit. És az csak érthető, hogy a *Pesti Hírlap* verselője a *Korunk*-ban mint osztályharcos kritikus szólal meg.

A *Korunk* jezsuita szerkesztőjéről, Gaál Gábor urról „Egy ember élete” című könyvemben már szintén megírtam jellembeli véleményemet. Ezt a jezsuita beállítottságot, hogy a szerkesztő ur portréja mennél élethűbb legyen, még kiélezhetném azzal a korszakkal, mikor Gaál ur báró Hatvani Lajos frakcszárnyába kapaszkodott és hizelkedő és elvtelen lakájmódra élt a bárói konyhán ugyanugy, mint ahogyan most a zsidó bankárok és nagykereskedők pénzéből táplálja lapját és a lapon keresztül önmagát. Parvenü lélek, akinek most a szalonbolsevizmus adja meg a legkényelmesebb megélhetési alapot. Szájaskodni kifelé és megjuhászodni befelé az eltartói felé. Gaál szerkesztő ur nagyon jól tudja, hogy ellenem rizikó nélkül intézhet és intéztethet támadást, de okosan hallgat a romániai reakcióról. Adni a forradalmárt és jóban lenni a sziguranccával, ez maradék nélkül megfelel a szalonszocialisták mentalitásának. A *Korunk* fennállása óta egyszer nyult hozzá a román ügyekhez, utána Gaál szerkesztő urat felhívták a szigurancahoz s ő, a cinóberrel mázolt hős, ígéretet tett, hogy önkéntesen szájkosarat vesz fel a román dolgokra vonatkozólag. S amint mindenki láthatja, a szerkesztő ur gáncsnélküli lovag, ígéretét hüen meg is tartja. Ilyen az ő baloldalisága. A sziguranca engedélyével szájkosodik és a bankárok pénzén grasszál. De mi is lenne a *Korunk* baloldaliságával, ha egyszer megpróbálná a bankárok aranyláncát elrágni. A *Korunk* egyes száma 2 P 50 fillérbe kerül, ugyan hol van az a munkástábor, amely ma nyomoruságában és munkanélküliségében 2.50 fillért kiadhat egy lappéldányért. A kalandor burzsoázia pénzén, a deklasszáldott burzsoázia írásaival, a szociáljezsuitizmusra kíváncsi burzsoázia részére készül. Ez nem vád, csak egyszerű megállapítás. S különösebben önök se nyugtalankodjanak. Mint ahogyan a *Korunk* cikkírója és szerkesztője sem fog nyugtalankodni főntebb írt mondataim miatt.

Bőrük kutyzsirrál van bekenve s ugyanugy leperreg róla «Isten termékenyítő esője», mint annak az embernek a szava, aki leleplez és világosságot követel.

Kassák Lajos

III-İK FOTÓKIÁLLÍTÁSUNK

Ezelőtt 2 évvel indult el a «Munka» fotócsoportja, hogy végre nálunk is lerakja a munkásfotó alapjait. Közöny és ma is akadályozó anyagi nehézségek között indultak el. De a «Munka» fotócsoportja volt és maradt az egyetlen csoport, amely ezt a feladatot tudatosan vállalta és amely célirányos, rendszeres kritikai tevékenységével ma már közvéleményt alakított ki az új fényképkulturát illetően, a magyar proletariátus köreiben.

Az erőteljes fejlődés jellemzi a 3-ik kiállítás anyagát is, amely sem formában, sem tartalomban nem mérhető össze a ma még modern formájában is lágy és esztétizáló polgári fotóval. A polgári fénykép, a képből mint öncéltól indul ki, ezen a kiállításon a képek, a belső emberi és társadalmi mondanivalók kényszeréből alakultak ki és a kiállító munkásfényképészek szocialista szemléletét adják vissza. Ez a különbség így a képek formájában és tartalmában is megmutatkozik. A kiállítás a proletariátus embertelen helyzetét és munkáserejét adja, a sablontól eltérő friss látószögéből, tárgyszerűen, minden szentimentalizmustól és esztétizálástól mentesen szemlélve a dolgokat, a képi kifejeződés letisztult eszközeivel, a szín, az árny, a fény és a beállítás kihasználásával. Minden kép meg van komponálva, a kiállító a fénykép maximális hatáslehetőségeire törekednek s a fotónak ezen belső, önmagából adódó törvényszerűségeinek a kihangsúlyozása önkéntelenül is új, az eddigétől eltérő szépségeket hoz felszínre. A képek ereje és kulturáltsága a «Munka» fotócsoportjának világlátásából adódik. Ezek a fényképek reális életjelenségeket ábrázolnak. Az életet, a proletariátus mai állapotát. De ezzel nem meghatni, hanem dokumentálni akarnak. Nem a szívet akarják megindítani, hanem a proletariátus képességeinek és helyzetének, elnyomatásának tárgyyszerű meglátásával, egy munkáson, munkanélküli csoporton, lakáson, stb.-in keresztül a nézőt osztályöntudatára és erejére igyekeznek ráeszméltetni. Ugyanezek a tendenciák mutatkoznak meg azokban a képekben is, amelyek egy szövöszék, kalapács, korsó, stb. ábrázolásán keresztül a proletariátusnak mindent lemeztelenítő, igazságra törekvő látását igazolják. És ezzel a nézőt hozzátesszük ahhoz, hogy lásson.

A munkásfotó célja: a dolgok felfedése és a proletariátus erejének a növelése. Erre törekszik a munkásfotó, a polgári avantgarde technikai eredményeinek a felhasználásával és a szocialista szempontok alkalmazásával. Ez a lényege a «Munka» 3-ik fotókiállításának is és ez az, ami a kiállítás anyagát pl. az új orosz fotóhoz közel hozza, anélkül, hogy ebből sematizálás, unalmas egyformaság keletkezne. A világszemléleti kapcsokon belül ezen a kiállításon is jelentkezik a látás különbsége, változatossága. *Bass* riportázsszerű látása, *Bergmann Teréz* anyagérzékenysége, *Frühof* egyenes vonalvezetése, *Haar* patetizmusa, *Lengyel* leegyszerűsödött objektivitása mutatják a kiállító emberi adottságait s adják meg a kiállítás színét, melyet *Kovács Zsuzsa*, *Bodon* és *Vajda* fényés formagazdag képei egészítik ki.

A «Munka» 3-ik fotókiállításának résztvevői kegyetlen bérekért dolgozó, vagy munkanélkül tengődő munkások, akik mernek és tudnak nemzetközi viszonylatban is helytálló olyan értékeket produkálni, amelyek a proletariátus elhivatottságát mutatják. S nekünk, akik a mai társadalmi és gazdasági válságok forradalmában élünk, örülnünk kell annak, ha erőnk az élet minden vonatkozásában felmutathatjuk.

Gró Lajos

A MUNKA ELŐADÓÚTJA

A «Munka» körül csoportosuló ifjuszocialisták nemcsak a lappal, hanem előadógárdával és kórusokkal is küzdenek a szocialista kulturáért. A szocialista művészetért, a munkásszínházért, a munkásszabadiskoláért folytatott küzdelem, természetesen, itt Magyarországon a hatósági rendelkezések és felsőbbbségi intézkedések miatt, a legnagyobb akadályokba ütközik. De akadályozzák ezt a szocialista kulturáért folytatott munkát a pártmozgalmi különböző felsőbbbségek és klikkek tiltó és korlátozó gáncsokodásai is.

Mindezek ellenére a „Munka” kultúrcsoportja annyira megerősödött, hogy ma már nemcsak a magyar szocialista kulturmozgalomnak szab irányt és diktál tempót, hanem a külföldi munkásmozgalmakban is, mint a kulturfront élcsapata szerepel.

Eltételezve attól az élénk szellemi kapcsolattól, amely a „Munka” és a

munka

külföldi szocialista kulturmozgalom között fennáll, legutóbb a „Munka” kulturgárdája négy külföldi város szocialista szervezetében tartott előadást. Bécsben, az ottani magyar szocialisták fogadták leírhatatlan lelkesedéssel a „Munka” kulturgárdájának szereplését. Karácsonykor pedig három szlovenszkói város: Érsekújvár, Galánta és Pozsony munkássága előtt szerepeltek a „Munka” szocialista előadói, színészei, írói, zenészei és kórusai.

A csehszlovákiai „Munkásakadémia” rendezésében megtartott kulturelőadások a munkásság ezrei előtt zajlottak le a fenti városokban. Az előadások hatását és sikerét legjobban a szlovenszkói lapokban megjelent cikkek bizonyítják, amelyekből itt közlünk néhány szemelvényt:

„... a „Munka” szocialista kultur munkások független alakulata, mely hasonló című revüt ad ki... ez a csoport nem játszik színházat, hanem a szocializmust propagálja... a munkás szívéből jön és a munkás lelkéhez szól... Uj élesapat, mely uj eszközökkel uj gondolatokat terjeszt és uj kulturértékeket alkot...”

(Robotické Noviny, 1932 I. 3.)

„... egészen új, megrázó erejű, amit Kassákék névtelen ötven embere produkál abszolút fegyelmettségében. Nem színészek, nem is műkedvelők, hanem egyszerű munkások szerepelnek a színpadon olyan eredménynyel, amely most már eldönti a jövő munkásszínpad sorsát... Kassákné Simon Jolán valósággal remekelt kórusával. Döbbenetes volt a hatása. Justus György, a „Munka” népdalkórusának vezetője páratlant produkált a maga nemében. Kassák Lajos és Nádass József ugyanis mint szerzők, ugyanis mint rendezők a „Munka” kulturgárdájában találták meg igazi helyüket... amit most elkezdtek, az végtelen perspektívájú proletárművészet...” (A Reggel, Pozsony, 1931 december 29.)

„... Egy új tömegművészet az, amit Kassák Lajos kulturgárdája, robotosok, hasonszőrűek közé visznek, hogy megerősítsék testvéreikben a

szocializmusba vetett hitüket, vagy öntudatra ébresszenek... Ünnepet, a szürke hétköznapokból kiemelkedő, vígságos ünnepet jelentett számunkra a budapesti elvtársak szereplése, amely utmutatásul szolgálhat nekünk minden szocialista kulturát meghonosító törekvéseinkben... Telt termek újjongó nézőserege tanuskodik arról, hogy Kassák Lajos gárdája szocialista kulturát terjesztett Szlovenszkon. (Cssl., Népszava, 1932. I. 3.)

„... Sokat vártunk a „Munka” embereitől, de jóval többet adtak minden várhatónál. Ragyogóan tiszta szocializmus volt előadásuk tartalma és formájában magas művészet. De ennél is jóval több volt az, amit a „Munka” ötven embere produkált. A magyar nyelvű szocialista munkásszínjátszás született ezzel meg és mindjárt olyan virulással, teljes kibontakozással, hogy azt látni és élvezni nagy-nagy élmény volt. (Világ szabadság, Kassa, 1932 I. 2.)

A mai polgári színház, mozi és kabaré csömörös, fahangu humorával, ájulásig elkoptatott szexuális-probléma-operettjeivel... tökéletes ellentéte annak, amit a pesti szocialisták nyújtottak december 27-én Pozsonyban. Apró jelenetek, dalok, zeneszámok, recitációk, szavalókórusok szerepeltek a műsoron. Kassákné Simon Jolán vezetése alatt a szavalókórusok Kassák Lajos és Nádass József verseit adták elő tökéletes összhangoltságban, precízen, kitűnő hanganyaggal... Egészen véve Kassákék szereplése nemcsak színvonalas kulturdelélett volt és komoly agitativ erejű szocialista szereplés... hanem, mint mondtam, valami abból, ami most kezd kialakulni a világon: munkásművészet. (Forum, 1932. I. Sz. R.)

És végül a szlovák pártlapból:

„... A Munkásakadémia vasárnapi „Munka” előadása Pozsony városának kultureseményt jelentett. A szocialista eszme terjesztésének érdekében ilyen előadás többet tesz, mint bármilyen más. A magyar és szlovák munkásságnak alkalma nyílt új erőt merítenie az új munkára és a pesti vendégeiknek ezért a példaadásért nagyon hálásak lehetnek.” n. j.

munka

szocialista társadalmi és művészeti beszámoló • felelős szerkesztő: kassák lajos • helyettese: nádass józsef • kiadja az ifjuszocialisták munkaközössége • felelős kiadó: lengyel lajos • szerkesztőség és kiadóhivatal: budapest, VI., lehel-utca 6. V. 1 • minden közleményért a szerző felel • egyes szám ára: 60 fillér • előfizetési ár félévre 3 p., egész évre 6 p.